

AIB-DEV-/2011.
(AIB-DEV-/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága**
2002-2010 közötti lakossági devizaeladósodás okainak feltárását, valamint az esetleges
kormányzati felelősséget vizsgáló albizottságának
2011. október 25-én, 10 óra 1 perckor
az Országház főemelet 58. számú tanácsstermében
megtartott üléséről

**A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.*

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki bevezető, a napirend elfogadása</i>	5
<i>A 2002-2010 között pénzügyminiszteri tisztséget betöltők meghallgatása</i>	6
<i>Dr. Gaudi-Nagy Tamás ügyrendi javaslata</i>	6
<i>Dr. László Csaba expozéja</i>	6
<i>Kérdések</i>	9
<i>Dr. László Csaba válaszadása</i>	11
<i>Észrevételek, vélemények</i>	13
<i>Dr. László Csaba zárszava</i>	15
<i>Dr. Draskovics Tibor expozéja</i>	17
<i>Kérdések</i>	23
<i>Dr. Draskovics Tibor válaszadása</i>	26
<i>Észrevételek</i>	30
<i>Dr. Draskovics Tibor összegzése</i>	34
<i>Dr. Veres János volt pénzügyminiszter expozéja</i>	36
<i>Dr. Veres János válaszai</i>	42
<i>További észrevételek</i>	45
<i>Egyebek</i>	46

Napirendi javaslat

1. A 2002-2010 között pénzügyminiszteri tisztséget betöltők meghallgatása

Meghívottak:

dr. László Csaba

dr. Draskovics Tibor

dr. Veres János

dr. Oszkó Péter

Az ülés résztvevői

Az albizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Dr. Papcsák Ferenc** (Fidesz), az albizottság elnöke

Dr. Gaudi-Nagy Tamás (Jobbik), az albizottság alelnöke

Dr. Vas Imre (Fidesz), az albizottság alelnöke

Dr. Horváth Zsolt (Fidesz)

Kozma Péter (Fidesz)

Dr. Molnár Attila (Fidesz)

Dr. Steiner Pál (MSZP)

Dr. Ipkovich György (MSZP)

Dr. Schiffer András (LMP)

Helyettesítési megbízást adott

Dr. Horváth Zsolt (Fidesz) távozása után Kozma Péternek (Fidesz)

Dr. Steiner Pál (MSZP) távozása után dr. Ipkovich Györgynek (MSZP)

Dr. Ipkovich György (MSZP) megérkezéséig dr. Steiner Pálnak (MSZP)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Dr. László Csaba volt pénzügyminiszter

Dr. Draskovics Tibor volt pénzügyminiszter

Dr. Veres János volt pénzügyminiszter

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 1 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

DR. PAPCSÁK FERENC (Fidesz), az albizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó reggelt kívánok! Engedjék meg, hogy nagy szeretettel köszöntsem önöket a mai napra összehívott, a 2002-2010 közötti lakossági devizaeladósodás okainak feltárását, valamint az esetleges kormányzati felelősséget vizsgáló albizottság ülésén.

Egyetlen napirendi pontot hirdettünk meg. Ez a 2002-2010 közötti pénzügyminiszteri tisztséget betöltő személyek meghallgatása. A meghívott személyek közül dr. László Csabát, dr. Draskovics Tibort és dr. Veres János volt pénzügyminisztereket hadd köszöntsem itt a bizottság plénuma előtt. Dr. Oszkó Péter kimentette magát, levélben foglalta össze a véleményét az elmúlt évekkkel összefüggésben. Ezt a bizottság tagjai megkapták. Azt kérdezném, hogy a jelenléti íveket aláírták-e. *(Igen.)* Határozatképesek vagyunk. Steiner Pál, illetve Schiffer képviselő urak még nincsenek jelen. Steiner úr helyettesítéséről Ipkovich úr gondoskodik?

DR. IPKOVICH GYÖRGY (MSZP): Alakszerű felhatalmazást nem kaptam, de ha elfogadják, hogy ...

ELNÖK: Jó, igen-igen. Elfogadjuk. Köszönjük szépen. Megállapítom, hogy határozatképesek vagyunk. A napirendi pontok elfogadásával kezdenénk. Aki a meghirdetett napirendi pontokkal egyetért, az kézfelemeléssel jelezze! *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy egyhangúan elfogadtuk a napirendet. Kiegészítést tennék: Draskovics Tibor volt pénzügyminiszter 2004 második hótól 2005 negyedik hóig volt pénzügyminiszter. Egy prezentációs anyagot nyújtott át, ezt kiosztottuk a bizottsági tagoknak, és László Csaba is ugyanígy járt el. Nagyon szépen köszönjük a segítségüket.

A meghallgatás ütemét kellene a bizottságnak elfogadni. Én arra tennék indítványt, hogy a pénzügyminiszteri tisztséget betöltő személyeket külön-külön hallgassuk meg, amennyiben erre lehetőség és idő mutatkozik. Sok időnk van, csak a volt pénzügyminiszterek felé nézek, ezt a kérdést végigtárgyalni. László Csabával kezdenénk a beszélgetésünket, utána Draskovics pénzügyminiszter úrral, majd pedig Veres János pénzügyminiszter úrral folytatnánk. Nem tudom, hogy ezzel egyetértenek-e. *(A képviselők bólogatnak.)* Igen, úgy látom, hogy igen.

A meghallgatás során – nyilvánvalóan ismert ez a kérdés: az Alkotmányügyi bizottság egy albizottságot hozott létre a devizaeladósodás okainak feltárására, csak tájékoztatom önöket, amelynek a legfontosabb eleme, hogy - mi a jogi felelősség oldaláról fogjuk ezt a kérdést megközelíteni. Itt lényegében csak jogászok ülnek, úgyhogy kérjük önöket, hogy a közgazdasági elemzésektől egy picit mentesek legyenek az expozék. De azért annyira nem kell ettől tartani, de az az expozé, összefoglaló, amit az adott terminussal összefüggésben előadnak, azt most 5-10 percben képzelnék el, ha a bizottság tagjai ezzel egyetértenek. Tehát lehetőséget adnánk a prezentációjuk ismertetésére 5-10 percben, de ha ez hosszabb, ez nem okoz problémát a számunkra. Ezt követően a bizottság tagjai kérdéseket intéznek a meghallgatott személyhez, majd véleményt formálhatnak, és utána pedig egy zárógondolatot tudnának erre vonatkozóan tenni. Nem tudom, hogy ezzel egyetértenek-e a bizottság tagjai. *(Dr. Schiffer András érkezik az ülésterembe.)* Jó reggelt kívánok Schiffer képviselő úrnak. Tessék, parancsolj, képviselő úr!

A 2002-2010 között pénzügyminiszteri tisztséget betöltők meghallgatása

Dr. Gaudi-Nagy Tamás ügyrendi javaslata

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): Köszönöm a szót, elnök úr. Egy ügyrendi jellegű kérésem van, a múltkori is előfordult, hogy a Jobbik-frakcióból egy képviselőtársunk, aki aktívan részt vesz a deviza munkacsoportunkban, most is szeretne, ha a bizottság hozzájárul, szót kapni, kérdést feltenni. Lenhardt Balázs képviselőtársunkról van szó. Kérem ezt a lehetőséget biztosítani. Köszönöm.

ELNÖK: A Hárszabály szerint ennek nincs akadálya. A bizottságunk, ha odaértünk, szavazni fog ebben a kérdésben. Én a magam részéről előzetesen úgy gondolom, hogy támogatható ez az indítvány.

László Csabát kérném, meg hogy röviden: hogyan látta ezeket a folyamatokat, miként értékeli a devizaeladósodás problémáját. Volt egy úgynevezett elnöki áttekintés, amelynek fontos eleme volt az Orbán-kormány lakásépítési programja. Ebben a kamattámogatott forintHITELEK hangsúlyosak voltak, párhuzamosan volt egy lakásépítési trend, amelyből kitermelhető volt, vagy kitermelhetővé vált a kamattámogatási rész. Ezt egy idő után megszüntette az akkori kormányzati ciklust irányító vezetés, és utána indult el ez a folyamat. Tehát az elnöki áttekintésnek ez egy fő attribútuma, hangsúlya volt. Úgyhogy ezzel a felvezetővel átadnám önnek a szót. Köszönöm szépen.

Dr. László Csaba expozéja

DR. LÁSZLÓ CSABA volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Tisztelt Bizottság! Sajnos nem tudom ígérni, hogy ki fogok tudni bújni teljesen a bőrömből, miután én viszont nem jogász vagyok, hanem közgazdász, de azért próbálok majd tekintettel lenni a bizottság alapfunkciójára.

Nagyon röviden szeretnék néhány dolgot csak ezzel az időszakkal kapcsolatban rögzíteni. A kiosztott prezentáció második oldalával kezdeném. Rögzíteném, hogy hivatali időm 2002. május 24-től 2004. február 15-ig tartott. Erre az időszakra egyébként még nem volt jellemző, hogy a lakossági devizahitelezés igazából elterjedt volna. Ezzel nem bármilyen felelősséget szeretnék magamtól elhárítani bármilyen ügy kapcsán, ezzel csak a tényeket szeretném rögzíteni, és abba sem szeretnék a későbbiekben belemenni, mert azt gondolom, nagyon nem lenne elegáns, ha én elkezdenék azon ötletelni, hogy én mit csináltam volna 2005-ben, '6-ban, '7-ben, '8-ban vagy bármikor. Erre utalok a Balczó András-féle híres mondatra, hogy a „ha-val kezdődő mondatoknak az öttusában nincs értelme”. Szerintem a gazdaságpolitikában sincsen, ami nem jelenti azt, hogy egyébként nem szabad, és nem kell elemezni bizonyos folyamatokat. Ezért én alapvetően a 2002-3-as folyamatokkal foglalkoznék, mert azt gondolom, hogy azoknak a gondolatoknak, amelyeket itt összegyűjtöttem, lehetnek relevanciái a későbbiekben.

A 3. oldalon feltettem egy kérdést, de az elnök úrtól akkor erre kaptam választ, az az áttekintés az elnök úr anyaga. Ebből két olyan mondatra szeretnék csak utalni, ami számomra nehezen értelmezhető, illetve, amit vitatni szeretnék a későbbiekben. A második, illetve a harmadik pontban, miszerint a '98 és 2002 között kialakított lakástámogatási rendszerre fordított költségvetési kiadások megtérültek, illetve a szakértői számítások szerint. Bocsánat, hogy most kicsit ilyen egyetemi oldalamat kell elővenni, ezeket a megállapításokat, forrásjelölés vagy részletes számítások nélkül nehezen tudom értelmezni. Egy akármilyen önképzőkori diákdolgozatnál egy ilyen állítás mögé forrást vagy számításokat kell tenni. Azért később erre én majd teszek némi kísérletet, hogy erre vonatkozóan némi támpontot nyújtsak a bizottság elemzéséhez. Én azt gondolom egyébként, hogy az a fajta támogatási

politika, amely olyan szintű támogatásokat jelent akár lakásvásárlás, akár bármi másnál, nincs az a közgazdasági elmélet, nincs az a multiplikátor hatás, ami a Keynes-i elmélet alapján az elmúlt 50 évben meghatározta a közgazdászok gondolkodását, ami alapján ez meg tudna térülni a költségvetés számára.

Az elnöki áttekintésre utalnék, a 12. oldalt javaslom, hogy esetleg nézzék meg. Ott alul van egy grafikon, ami a lakástámogatások alakulását mutatja 2000-től 2010-ig. 2001-ben kezd el növekedni igazából ez az összeg, de a 2002-2003-as számokat, ha megnézzük, és ez alapján csak egy nagyon durva trendvonalat próbálunk húzni, és nem javaslom, hogy szofisztikált statisztikai módszerekben gondolkodjunk, akkor látható, hogy ez a támogatás rövidesen gyakorlatilag kezelhetetlenné vált volna a költségvetésnek. Ennek a támogatásnak a növekedési üteme olyan méretet ért el, ami mellett szerintem felelős költségvetési politikáért gondolkodók egyszerűen nem engedhették, hogy a rendszer abban a formában továbbmenjen.

A következő oldalt a saját prezentációmban nézzük. Ezt még inkább alátámasztja egy olyan számítás, amit egyébként Hegedűs József készített, nyilvánosan elérhető, és a forrást is értelemyszerűen megjelöltem, amiből pontosan látható az, hogy a lakástámogatásoknak az adott időszakban mennyi volt az, ami az adott évhez kötődött, mennyi volt az, ami a korábbi időszakhoz kötődött, de különösen hangsúlyoznám azt az elkötelezettséget, ami mutatja, hogy 2000-től 2003-ig 18 milliárdról 290 milliárdra nőtt a jövőbeli elkötelezettség a költségvetés számára. Ez egy olyan kötelezettségvállalás volt a költségvetés részéről, amit nem az adott évben kellett kifizetni, hanem a későbbi évek költségvetését terhelte.

Gondoljunk bele, hogy egy év alatt több mint hétszeresére nőtt 2001-ről 2003-ra. És itt nem egymilliárd forintról nőttünk kétmilliárd forintra, hanem 40 milliárdról nőtt 290 milliárdra. Ebből pontosan látszott az, hogy ezek a kötelezettségek egyrészt a költségvetés fenntarthatóságát veszélyeztették már. Ebben az időben azért még alacsonyabb volt a mai 27 ezer milliárd forintnál a GDP, tehát itt a GDP több százalékáról beszélünk. Kettő: teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a későbbi időszakban nem lesz ereje a költségvetésnek, az államnak arra, hogy segítse a később jövőket, a fiatalabbakat, vagy akik csak később akarnak valamilyen lakásproblémájukra megoldást találni.

Azt gondolom, hogy ez a tanulmány, amiből egyébként ez a tábla származik, pontosan mutatja azt, hogy fenntarthatatlan volt ebben az időszakban a lakástámogatás.

A következőkben 3-4 idézet szeretnék különböző szakmai tanulmányok összefoglalóiból önöknek bemutatni. A következő lakáshitelezési támogatási alternatívák és megfizethetőség. Ez szintén Hegedűs Józsefnek, illetve Somogyi Eszternek egy tanulmányából való, ami a Közgazdasági Szemle 2004 márciusi számában jelent meg. Ezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, mert most már 2008-9-10-11 táján valóban sok mindent talán világosabban látunk. Sok következtetést könnyebben tudunk levonni, de ez a tanulmány, hangsúlyozom még egyszer, 2004 márciusában jelent meg az egyébként mérvadó magyar közgazdasági folyóiratban. Eszerint: a magyar lakáspolitikában 2000 februárjában fordulat következett be. A kormány két lakásprogramot indított el. Az egyik a lakáshitelezési rendszer megindítását célozta meg, a másik az önkormányzati bérlakásszektor teljes felszámolását szeretne volna meggátolni. Mindkét program indokolt volt, azonban a lakáspolitikai intézkedések nem voltak képesek számot vetni a háztartások törekvéseivel, a piac reakcióival és olyan folyamatokhoz vezettek, amelyek mind költségvetési, mind pedig szociális szempontból tarthatatlanná váltak, valamint a programok eredményessége is megkérdőjeleződött. Különösen a lakáshitelezési támogatási programja okozott gondot, mivel olyan módszereket alkalmazott, amelyek hosszú távú elkötelezettséget jelentettek, és aminek a hatásait rövid távon korrigálni sem lehet. A lakáspolitikai kialakítói nem támaszkodtak olyan elemzési eszközökre, amelyek révén a kockázatok időben felmérhetők lettek volna. Hiányzott a kutatási és elemzési háttér, amely a lehetséges hatásokat lobbierdekektől függetlenül elemezhetné volna, és a politikusok számára valódi döntési alternatívákat vázolt volna fel.

Hangsúlyozom még egyszer, 2004 márciusáról beszélünk. Nem voltak számítások, teljesen diszfunkcionális volt a rendszer, fenntarthatatlan volt a rendszer, és ezt a közgazdasági elemzés eszközeivel fogalmazták meg.

A következő egy 2009-es Lakástámogatások nagyságrendje című slide, amit javasolnék. A 2001-2003 közötti túlzott kamattámogatások költségvetési hatásai azonban hosszabb időre beszűkítették a lakástámogatási rendszer mozgásterét. Jelenleg a támogatások több mint 75 százaléka a korábbi évek támogatott lakásvásárlásaihoz kapcsolódik. A jelenlegi támogatások még mindig elsősorban a tulajdonosi szektorhoz kötődnek, a magántulajdonú lakáshoz jutást támogatják, és szociálisan nem eléggé célzottak. A legrászorultabb rétegek, akik nem képesek saját tulajdonú lakás finanszírozására, kimaradnak a támogatásokból.

Hangsúlyoznám még egyszer a fő üzenetet: 75 százalék, ez egy 2009-es tanulmány, 75 százalék nem az aktuális évben létező lakásproblémák megoldását szolgálta, hanem a korábbi évek, és még ezek döntő többsége még mindig a 2000-2002 közötti, illetve a 2003 közötti támogatási rendszer hatása.

És még egy nagyon fontos üzenet: szociálisan nem eléggé célzottak. Sajnos erre a támogatási rendszerre is jellemző volt az, de ez mondjuk a lakáspolitikai támogatások elmúlt évtizedeire mindig is jellemző volt, hogy alapvetően azokat támogatta, akinek már volt valamije, tehát, aki már valamit fel tudott mutatni, illetve akik kifejezetten nem voltak rászorulva, mert rászorultsági alapon ezeket a támogatásokat soha nem korlátozták.

A következő slide, aminek az a címe, hogy devizahitelezés motivációja. 2003 során a külföld a szokásosnál kisebb árfolyamkockázatot volt hajlandó felvállalni, és ezzel a hazai szereplőket a devizafinanszírozás felé terelte. 2004-ben a devizahitelezési trend folytatódása már inkább a belföldi magánszektor és a bankok kezdeményezésére zajlott le. A bankrendszer mérleg szerinti devizapozíciójának kinyílása szintén arra utal, hogy a devizahitelezést nem a külföldi devizaforrás kínálatának felfutása, hanem alapvetően a belföldi szektorok viselkedése mozgatta. Ez egy MNB-tanulmány, és azért is különösen érdekes, mert a Nemzeti Bank szerepét ebben az időszakban a mai napig nem elemezte ki jól a szakma, és ez egyébként az elnöki áttekintésből is – szerintem – erősen hiányzik. Hangsúlyozom még egyszer: belföldi szempontok határozták meg.

A következő, azt gondolom, még tanulságosabb, aminek az a címe, hogy kamatkülönbözet hatása. 2003 második felétől azonban a kamatkülönbözet emelkedése hozzájárult a devizahitelek keresletének emelkedéséhez, és így a tranzakciókon belüli devizaarány gyors növekedéséhez. A kamatkülönbözet hatása mellett szól, hogy a háztartások feltehetőleg a negatív tapasztalatok hiánya miatt az árfolyamkockázatot kisebbnek érzékelik, vagy kevésbé kockázatkerülők mint a pénzügyi piacok szofisztikáltabb szereplői, és ezért kevésbé hajlandóak megfizetni az árfolyamkockázat kiküszöböléséért a kamatkülönbözetet.

A háztartási devizahitelek térnyerését illetően hangsúlyoznom kell az intermediációs tényező, azaz a banki kínálati nyomás szerepét is. A deviza alapú konstrukciók tömeges megjelenése az ingatlanhitelek esetében részben a szabályozás változására adott reakció, amely a támogatott forint-hitelezésre kiépített kapacitás és magas jövedelmezőség fenntartásának szándéka miatt lehetett ilyen erős. 2003-tól ugyanakkor a fogyasztási devizahitelek aránya is emelkedett, holott itt nem volt szabályozási változás, ami a kamatkülönbözet potenciális hatását mutathatja. Ez az idézet, ami egyébként egy nemzeti banki háttér tanulmányból származik, tehát, ha valaki, akkor ők nem vádolhatóak elfogultsággal ebben az időszakban, 2005 második háttér tanulmányáról van szó. Ez pontosan jól mutatja, hogy mindenkinek megvolt a szerepe ebben az eladósodásban, a lakosság egy jóval nagyobb devizakockázatot akart vállalni, mint amire - mint később kiderült – képes volt. A bankok értelemszerűen szerették volna a jövedelmezőségüket fenntartani, és nagyon fontos, ebből az idézetből jól látható, hogy az a kamatkülönbözet, ami ebben az időszakban kialakult,

ennek milyen hatása volt, és milyen ösztönző hatása arra, hogy alapvetően a devizahitelezés irányába ment el először a vállalati szféra, 2004 után pedig a lakossági szféra.

Itt szeretném hangsúlyozni, és hogy legyen világos, a kamatkülönbözet kialakításában egyrészt a monetáris politikának, a szerintem hibás megközelítése játszott szerepet, de nem hinném, hogy szabadna eltagadni, hogy ebben a költségvetési politikával kapcsolatos problémák is szerepet játszottak. Sőt, komoly szerepet játszottak. Ezt egyébként egy másik bizottságban már elég sokat vitattuk a korábbiakban.

Nemzetközi kitekintésből és idézetből ez lesz az utolsó. Ez megint egy nemzeti banki tanulmányból származik, annak az összefoglalójából. Becslési eredményeink szerint a lakossági devizahitelek elterjedtségét befolyásolhatta a kamatkülönbözet, a monetáris rezsím milyensége és a jelzáloghitelezés egyes intézményi vonásai. A lakossági devizahitelezés mértékét csökkentette, ha a kamatkülönbözet mérsékelt volt, ha a monetáris hatóság magatartására kevésbé volt jellemző az árfolyam-volatilitástól való ódzkodás, fear of floating, és ha a háztartások számára fix kamatozású jelzáloghitelek is elérhetőek voltak. Ez egy 2010-es nemzeti banki tanulmányból származik, ez a magyar nyelvű összefoglalóból van, maga a tanulmány angol nyelvű. Hangsúlyozom még egyszer: kamatkülönbözet. Itt talán kicsit tudományosan van megfogalmazva, de a lényeg az, amennyiben a jegybank fél az árfolyammozgásoktól, és akár deklarált, akár nem deklarált árfolyamcél alapján alakítja a monetáris politikáját, ez óhatatlanul a kamatkülönbözet növekedéséhez vezet, ami a devizahitelezésre való ösztönzést nagyon jelentős mértékben növeli. A fix kamatozású jelzáloghitelek pedig nyilván a magasabb infláció miatt Magyarországon vagy kulturális vagy egyéb okok miatt nem működtek.

Összegzésként annyit szeretnék mondani, hogy nem vitatom azt, hogy a lakossági devizahitelezés egy súlyos makrogazdasági probléma, erről azt gondolom, hogy érdemes, és kell is beszélni. Azt gondolom, hogy az értelmes szakmai vitának ilyen szempontból nem lehet elegendő időt szentelni. Fontos, hogy olyan tanulságokat szűrjünk le ezekből a vitákból, hogy még egyszer ezeket a hibákat ne kövessük el, illetve nyilván a múlt elemzése segíthet bennünket abban, hogy megfelelő megoldásokat találjunk. Köszönöm szépen.

Kérdések

ELNÖK: Köszönjük szépen. Most a kérdésekkel fogjuk kezdeni. Igen, alelnök úr, tessék!

DR. VAS IMRE (Fidesz): Köszönöm szépen a szót. Az lenne az első kérdésem, hogy miért nem vizsgálták a bankoknak az agresszív reklámozási gyakorlatát, ami természetesen hozzájárult ahhoz, hogy a hitelfelvetelek ilyen jelentős részben devizában és ezek közül is elsősorban svájci frankban történtek. És miért nem vizsgálták a bankoknak azt a gyakorlatát, hogy eme agresszív reklámozási tevékenység mellett jellemzően, szinte minden bank kikötötte a szerződésében, illetve nyilatkoztatta az ügyfeleket arról, hogy a szerződés megkötésében, mármint a hitelszerződés megkötésében nem befolyásolta őket egyéb reklám vagy egyéb, a bank alkalmazottja által tett kijelentés? Ez lett volna az egyik kérdésem.

A másik kérdésem pedig az, hogy a különböző nemzetközi szervezetek jelzései, amelyek felhívták a Pénzügyminisztérium, a kormány figyelmét arra, hogy itt a devizahitelezéssel problémák lehetnek, elsősorban természetesen az árfolyamkockázattal, akkor ezek után a Bankszövetség vagy bármely magyarországi bank, illetve azoknak a szervezete kereste-e a Pénzügyminisztériumot vagy valamelyik kormányzati szervet, és milyen irányban lobbiztak, hogy legyen szabályozás arra, hogy esetleg a devizahitelezés csökkenjen, vagy az irányba lobbiztak esetleg, hogy a devizahitelezés nőjön. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Schiffer András!

DR. SCHIFFER ANDRÁS (LMP): Tekintettel az ön hivatali idejére, én kénytelen vagyok itt a gyökerekhez visszavezni. Két konkrét kérdésem lenne, ezt némiképpen érintette a prezentációja. Az egyik, hogy a 2000-ben elindult lakástámogatási gyakorlat pontosan mely rétegek számára jelentett lehetőséget. Illetve ez a 2000-ben elindult lakástámogatási politika, illetve az, hogy a Medgyessy-kormány ezt nem állította le, az milyen kihatással volt a hiány, illetve az államadósság mértékének az alakulására?

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ipkovich képviselő úr, utána pedig Gaudi-Nagy Tamás!

DR. IPKOVICH GYÖRGY (MSZP): Köszönöm a szót, elnök úr. Elnök úrhoz csatlakozva én azt mondom, hogy egy kicsit a jogi környezetet járjuk körbe, miután jogászok vagyunk. Kérdésem az lenne, hogy milyen jogszabály tette lehetővé egyáltalán deviza belföldi meg devizában történő hitel felvételét, illetve ebben való eladósodását. A második, hogy kinek volt jogi eszköze ezeknek a folyamatoknak a szabályozására. Gondolok itt kormányra, Nemzeti Bankra, parlamentre. Egyelőre ezek a kérdéseim.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Úgy láttam, hogy Lenhardt képviselő úr szeretne, előtte pedig Gaudi-Nagy Tamás.

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): Köszönöm, elnök úr. Üdvözlöm az egykori miniszter urakat. Köszönjük, hogy eljöttek, valóban ez nem általános az elmúlt nyolc év vizsgálataival kapcsolatban. Szeretném elsődlegesen megkérdezni, kapcsolódva egyébként Ipkovich képviselőtársam kérdéséhez, hogy egy közkeletű nézet az elemző, vezető közgazdászok körében, hogy ez az egész devizahitelezési csomag, ami tulajdonképpen egy pszeudo-devizahitel, ez egyfajta hibás termék. Tehát amikor ön a pénzügyminiszteri tisztségét elfoglalta, nagyjából abban az időszakban indult el a devizahitelezés gyakorlata. Tehát önök úgy hivatalból felfigyeltek-e arra, hogy itt valójában nem forint alapú hitelnyújtásról van szó? Felfigyeltek-e, illetve kaptak-e jelzéseket akár a Gazdasági Versenyhivaltól, PSZÁF-től, megnézték-e esetleg a külföldi példákat? Mondjuk éppen közismert, hogy Ausztria és Svájc vonatkozásában kezdődött el ez a svájcifrank-hitelezés, és az osztrák bankok viszonylag hamar belátták, hogy ez veszélyes, és abba is hagyták. Figyeltek-e a nemzetközi trendekre, és tettek-e valamifajta olyan lépést a lakosság felé, amellyel felhívták a figyelmüket arra, hogy ez egy kockázatos konstrukció? Köszönöm.

ELNÖK: Lenhardt Balázs esetében szavaznunk kell. A képviselő úrnak, aki nem tagja a bizottságunknak, lehetőséget adunk-e, hogy kérdést és hozzászólást fűzhessen a vitához. (Szavazás.) Igen, megállapítom, hogy egyhangúlag elfogadtuk. Öné a szó.

DR. LENHARDT BALÁZS (Jobbik): Én azt szeretném megkérdezni László Csabától, hogy ha valóban a korábbi állami kamattámogatási rendszer a lakásvásárlásokra jelentős teherként jelent meg a költségvetésben, de miért nem tettek olyan lépéseket, és jogszabályi úton megpróbálták-e esetleg a bankokat készíteni arra, hogy esetleg ők vállaljanak ebből több terhet. Az lehetett volna megoldás, amivel csökkenteni tudták volna a költségvetési terheket is, és ugyanakkor fenn lehetett volna tartani az egész szisztémát, és nem kell bevezetni ezt a nagyon káros devizahitelezést.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Aki még kérdést kíván intézni a László Csabához, az most még kérdezhet, mert utána a kérdések körét le fogom zárni. Tessék, képviselő úr!

DR. HORVÁTH ZSOLT (Fidesz): Köszönöm szépen. Kicsit olyan érzésem volt, miniszter úr, mintha ön azt gondolná, hogy szakértőként idéztük meg ide az albizottság elé. Szerintem nem erről van szó, azért gondolom, sejti azt, hogy önnek milyen szerepe van, és miért ül most itt ez előtt az albizottság előtt.

A konkrét kérdésem: az ön megítélése szerint van-e összefüggés abban, hogy a 2000-tól kialakult lakáspolitikai rendszert többek között az ön kormánytagságával is a következő kormányzat teljesen leépítette, és ennek hatásaként alakult ki ez a lakás-devizahitelezési rendszer? Az ön megítélése szerint a kettő között van-e összefüggés? Kíváncsi lennék a véleményére.

A másik pedig az, hogy itt későn kezdtem el jegyzetelni az ön mondatait, de majd a jegyzőkönyvből visszanezém, de jól hallottam, hogy ön azt mondta, hogy összefüggésként megállapítható az, hogy a lakosság magasabb devizakockázatot szeretett volna vállalni. Megindokolná nekem, hogy honnan ered ez a mondat? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Más kérdés? *(Nincs jelentkező.)* Akkor öné a szó a válaszok megadására.

Dr. László Csaba válasza

DR. LÁSZLÓ CSABA volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Tisztelt Bizottság!

Amikor én miniszter voltam, engem akkor is sokszor ért az a vád, hogy nem vagyok jó politikus, és azt kell mondjam, ez az a vád, ami ellen valószínűleg keveset védekeztem, és őszintén szólva a bizottsági meghívó nem hagyott sok kétséget, hogy milyen minőségben próbálnak engem idehívni. Ugyanis a bizottság nevével ellentétben a meghívó már azt tartalmazza, hogy „az albizottság célja tisztázni, hogy kit milyen személyes felelősség terhel, esetlegesen kit terhel büntetőjogi, polgárjogi, munkajogi”, ezt mondjuk nem is tudom értelmezni, „illetve politikai felelősség”. De én már csak sajnos ilyen típusú ember vagyok, hogy konkrét dolgokról szeretek konkrétan és szakmai alapon vitatkozni. Ezt tudom, hogy a magyar politikában időnként...

ELNÖK: Meg kell hogy szakítsam, bocsásson meg. Esetleges kormányzati felelősségről beszél a bizottság meghívója. Nincs ilyen, hogy polgárjogi és egyéb mindenféle.

DR. LÁSZLÓ CSABA volt pénzügyminiszter: Ide van írva. *(Közbeszólások: Oda van írva.)* Én most szó szerint olvastam a meghívót, bocsánat! Felolvassam még egyszer? *(Moraj.)* Szó szerinti idézet volt, tehát véletlenül sem szeretném túldramatizálni a dolgot. Nekem ebből úgy tűnik, hogy a bizottság nem feltétlenül akar a nevének megfelelő módon eljárni, de én ezt egy botlásnak tekintem, tehát feltételezem, hogy az eredeti mandátumnak megfelelően a szakmai tanulságok és érvek is fontosak. És nyilván a felelősségről meg majd a bizottság a maga módján dönt.

Az utolsó kérdéssel kezdeném. Van-e összefüggés a 2003-as lakáspolitikai változások, illetve a későbbi devizahitelezés megindulása között? Szerintem van. Az az idézet egyébként, amit olvastam, az a Magyar Nemzeti Banknak ebből a 2010-es tanulmányából származik. Azt hiszem, elég világosan rögzítettem, hogy mi az, amiből idézek. Magában a prezentációmban ott van a pontos forrás, a neten szerintem tíz perc alatt bármelyiket fellelheti bárki. Tehát hangsúlyozom, hogy a lakossági devizahitel-kockázatvállalást illetően ez egy nemzeti bankos tanulmánynak a megállapítása. Amivel egyébként nehéz lenne vitatkozni, épp hogy a lakosság tudta, hogy devizahitelt vállal, és hogy ennek van árfolyamkockázata. Tehát van összefüggés, 2003 nyarán, illetve decemberében – azt gondolom, hogy – már végképp világossá vált az, hogy költségvetésileg fenntarthatatlan a korábbi lakástámogatási rendszer. Az elnöki áttekintésnek a 12. oldalán már utaltam arra a grafikonra, arra szerintem elég ránézni, ahhoz nem kell nagy statisztikai képzettség vagy közgazdasági doktorátus, hogy valaki lássa, hogyha

mondjuk hétszeresére nő két év alatt egy támogatás, akkor valószínűleg ott olyan folyamatok indultak meg, amik hosszú távon fenntarthatatlanok.

Az, hogy a devizahitelezés a lakásszektorban megindult, 2004 közepe, vége táján kezdett igazából megjelenni, ebben ennek nyilvánvalóan szerepe volt, azt gondolom, hogy ez egyértelmű, és azok a szempontok is, amire én egyébként a korábbiakban utaltam.

Miért nem vizsgáltuk a bankok agresszív reklámozási tevékenységét? Mielőtt ebbe belemennék, én úgy látom, hogy a tisztelt bizottság néhány tagja az elején talán nem figyelt ide elég pontosan, én 2002. május 27-től 2004. február 15-ig voltam hivatalban, és némely kérdés olyan időszakra vonatkozott, ami tényszerűen nem ezt az időszakot érinti, de majd erre utalok a későbbiekben.

Azt kell mondjam, hogy Magyarországon van egy olyan szervezet, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, amely alapvetően fogyasztóvédelmi funkciókat is ellát, illetve van folyamatos felügyeleti tevékenysége a pénzügyi szektor felett, tehát elsődlegesen az ő feladatuk volt ebben az időszakban, hogy a bankok reklámozási gyakorlatát figyeljék. Én most nem néztem vissza, hogy 2002 és '3-ban éppen milyen banki reklámok jelentek meg. Azt kell mondjam, biztos volt benne olyan, ami esetleg nem volt erkölcsileg megfelelő, vagy jogszabályilag is lehet utólag ilyet találni. Én azt javaslom, hogy inkább az illetékes szervezeteket faggassák erről, én ez ügyben keveset tudok hozzátenni.

Amire utaltam is az előbb: tudomásom szerint, és ezt az elmúlt hetek sajtóban megjelent dokumentumai, állításai alapján is mondom, 2002. május 27-től 2004. február 15. között én semmilyen jelzésről semmilyen nemzetközi szervezet részéről, sem IMF, sem EU, sem hazai jelzésről nem tudok a devizahitelezés kapcsán. Fura is lett volna, mert még nem volt komoly devizahitelezés. Hogyha megnézik a HVG-ben nemrég megjelent grafikont, 2004 végén a devizahitel mértéke a nulla tengelytől gyakorlatilag el sem mozdult. Tehát őszintén szólva, makrogazdasági szempontból elég meglepő lett volna, hogyha egy nem létező jelenségre már felhívták volna a figyelmünket.

Az egész devizahitelezést illetően azt gondolom, hogy egy nagyon fontos elem, hogyha a múltat kutatjuk, hogy az a liberalizációs folyamat, ami a rendszerváltás óta, de már azt megelőzően jellemezte a magyar gazdaságpolitikát, ennek egyik záróakkordja volt, hogy 2001-ben az új jegybanki vezetés javaslatára a kormánnyal közösen döntés született arról, hogy kiszélesítették az árfolyamsávot, ugye plusz-mínusz 15 százalékra, egy félévvel később megszüntették a csúszó leértékelést, itt volt egy pár hónap különbség, és ami nagyon fontos, gyakorlatilag teljes mértékben liberalizálták Magyarországon a devizaműveleteket. Ez részben összefüggött egyébként a korábbi OECD-csatlakozásunkkal, mert már ott is komoly feltételei voltak a csatlakozásnak, és ez részben a devizaműveletekhez kötődött, de azt gondolom, hogy EU-csatlakozás előtt egyébként is magától értetődő volt az, hogy a devizaműveletek teljes liberalizációjára sor kerül Magyarországon, de hangsúlyozni kell, hogy ez tette lehetővé azt, hogy tulajdonképpen bárki bármikor bárhol szabadon bármilyen devizaműveletet végezhesen.

A leállítást illetően azt gondolom, hogy Magyarországon én azt nehezen tudom elképzelni, hogy konkrét betiltás ebben az időszakban szóba jöhetett volna. Valószínűleg lennének olyan eszközök, de feltételezem, hogy erről a későbbiekben még lesz bőven szó, amelyekkel lehet befolyásolni a bankoknak például a devizakockázat-vállalási lehetőségét, lehet különböző szabályozási módszereket. Én azt gondolom, hogy e tekintetben mind a felügyeletnek, mind a kormánynak voltak, és vannak eszközei.

A következő a pseudo-devizahitel. Én azt gondolom, hogy itt valami súlyos félreértés van, azonkívül, hogy én nehezen tudom értelmezni, hogy mi az, hogy pseudo-devizahitel, de hogyha ez egy nem valós devizahitel lenne – feltételezem, hogy erre vonatkozott a kérdés – akkor most nem lenne probléma. Tehát, hogyha ez egy nem valós devizahitel, akkor most miért nő az embereknek a törlesztőrészlete? Tehát pontosan az a baj, hogy a jelenlegi

állomány valamilyen módon devizához van kötve, és a lakáshitelek ezt az árfolyamkockázatot futják, és persze, hogyha ezt a kockázatot megszüntetjük a lakosságnál, akkor értelemszerűen ez az árfolyamkockázat átmegy a bankokhoz, vagy esetleg átmegy a Nemzeti Bankhoz. Tehát ez az árfolyamkockázat, ez az úgynevezett nyitott pozíció itt van a magyar gazdaságban. Tehát sajnos nem ennyire egyszerű a történet.

Az, hogy miért nem tettünk lépéseket, hogy a bankok vállaljanak nagyobb terheket a még meg nem induló ingatlan-devizahitelezésből? Én legalább nem nagyon látom be, hogy milyen lépéseket lehetett volna tenni. Kettő: lehet, hogy ez manapság már nem annyira népszerű, én hiszek a piacgazdaságban, egyébként normális, szabályozott körülmények között működő piacgazdaságban, tehát nem látom be, hogyha támogatás nélkül akar egy bank és egy ügyfél egymással hitelszerződést kötni, akkor ott az államnak miért kellene feltétlenül beavatkoznia, mindaddig, amíg ez a rendszer normálisan működik. Ennek nyilván megfelelő szabályozási feltételei vannak. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Most az észrevételek, vélemények a szerep. Tessék, Gaudi-Nagy Tamás!

Észrevételek, vélemények

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): László Csaba azon válaszára szeretnék reflektálni, amit a kérdésemre tett föl, ez a bizonyos pseudo devizahitel, nem feltétlen én mondom ezt, hanem Róna Péter meg egyéb ilyen, jelentéktelennek mondható közgazdászok, akik azért ezt elég megalapozottnak fejtik ki, és azt hiszem, hogy itt ebben csúsztatott László Csaba, hiszen ezek nem valós devizahitelek voltak. Devizához kötötték, svájcifrank-árfolyamhoz kötötték, de egyetlen egy svájci frank sem mozdult meg ezen ügyletek kapcsán, hanem ez egy forinthitel volt, aminek egyszerűen a feltételrendszerei közé építették be a svájcifrank-árfolyamváltást és annak kamatváltását. És pont ez a probléma, ezt mondjuk mi hibás terméknek, sokakkal együtt, és éppen ezért tartom fenn azt az álláspontomat, hogy a Pénzügyminisztériumnak, egyáltalán a magyar kormánynak igenis felelősége volt, és felelősége jelenleg is, hogy ilyen típusú konstrukciókkal szemben megvédje a lakosságot. Minimálisan tájékoztatással, mint ami Romániában történt, ahol minden bank köteles volt a felügyelet által kiadott felhívó közleményt kifüggeszteni a saját portáján. És ennek nyomán például Romániában minimális mértékű maradt csak a devizahitelezés. Köszönöm.

DR. SCHIFFER ANDRÁS (LMP): Három megjegyzésem lenne. Az egyik ügyrendi típusú. Én kicsit döbbenettel hallottam, hogy milyen meghívó ment aki a volt miniszter urak részére. Az albizottságot életre hívó bizottsági határozat világos. Abba nem tartozik bele büntetőjogi felelősségnek a firtatása, jegyzem meg, hogyha itt büntetőjogi felelősségről beszélünk, az LMP nem kíván a továbbiakban részt venni egy kutyakomédiában. Az egy dolog, hogy önök komédiát csinálnak a parlamentből, viszont mi szeretnénk úgy tenni, mintha egy jogállamban élnénk. A parlamentnek nem hivatása, nem rendeltetése, hogy büntetőjogi felelősséget firtasson. Ez a nyomozóhatóságok dolga. Nem mi szoktunk tüntetni a nyomozóhatóságok előtt, ezt is szeretném hozzátenni. Nem erre van a parlament. Politikai felelősséget kutathat, ha polgárjogi követelés van valakivel a kormányzati munkájával kapcsolatban, a KEHI tegye meg az előterjesztést a miniszterelnök felé. Ez sem a parlamenti bizottság feladata.

Kettő: bár nem egészen kaptam választ miniszter úrtól, de azért azt tényleg jó lenne rögzíteni, itt az előzmények tekintetében, elnézést, azért vagyok kénytelen erről beszélni, mert László Csaba hivatali ideje csak érintőlegesen érinti itt a vizsgálat tárgyává tett problémát, hogy azért a 2000-ben elindult lakáshitelezés most túl azon, hogy egyébként a lakáspolitikai alakulásában vagy a fogyasztói magatartás alakulásában miket indított el, nagymértékben

hozzájárult az államadósság megugrásához. Ezt azért rögzítsük, mikor itt nagy háborút folytatnak önök az államadósság ellen.

Három: abban viszont én szeretnék vitatkozni itt a miniszter úrral az utolsó kitételében, hogy bármennyire is hisz a piacgazdaságban, azért az már kiderült, hogy például itt a pénzügyi piacok vagy a pénzügyi termékek piacán egy komoly állami, pénzügyi fogyasztóvédelmi rendszer nélkül önmagában a piac önműködése katasztrófát okoz. Tehát szerintem arra a kérdésre kéne válaszolni, és ez bizony jogalkotási kérdés, ez nem is egyszerűen a PSZÁF kérdése, a PSZÁF alkalmazza a megalkotott jogszabályokat, hogy egyébként az önök kormányzása alatt vagy azt megelőzően milyen javaslatokat tett a kormányzat a pénzügyi fogyasztóvédelem megerősítése érdekében. Erre én azért lennék kíváncsi, mert hogy nem sokat tett egyébként, az eléggé látható a következmények tekintetében. De legalább javaslatok szintjén mi jelent meg a kormányzati apparátuson belül?

ELNÖK: Köszönöm szépen. Más észrevétel? Én átadnám most az elnöklést Vas Imre alelnök úrnak, és szót kérek egy mondat erejéig.

(Az elnöklést dr. Vas Imre alelnök veszi át.)

ELNÖK: Átveszem az ülésvezetést és megadom a szót Papcsák elnök úrnak.

DR. PAPCSÁK FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Én csak az elnöki áttekintés 14. oldalára utalnék, és ez az ön időszakára esik, és mondjuk úgy, hogy szomorúságomnak kell hogy hangot adjak annál is inkább, mert volt egy mindenki által kedvelt termék, ez a kamattámogatott lakáshitel. 2003-ban drasztikusan megszüntetésre került majdnem, igazából a felére lett csökkentve, és lényegében ez az a pillanat, amikor elindul a devizahitelezés Magyarországon. És azért vagyok elkeseredett, mert ön ugye egy képzett közgazdász és egy nagyon jó csapattal dolgozott a Pénzügyminisztériumban, de nem készült olyan modellszámítás, amely ennek a következményeit taglalná. Nem készült, legalábbis nincs tudomásom arról, és részben kérdés is ez, hogy nem készült olyan modellszámítás, ami ennek a lakáspiaci – mondjuk úgy, hogy – megregulázásnak, a kedvezmények megnyirbálásának egy olyan következménye lett, amely kinyitotta a kaput a devizahitelezés irányába. Készült-e ilyen elemzés, mert én nem találtam, vagy nem találtunk, és ha igen, akkor az mit tartalmazott? És én sajnálom, hogy nincs ilyen elemzés, vagy nem volt ilyen elemzés. Ezt el kellett volna végezni, amikor önök megszüntették ezt a kedvezményt, akkor azt gondolom, hogy el kellett volna ezt végezni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Az ülésvezetést visszaadom az elnök úrnak.

(Az elnöklést dr. Papcsák Ferenc elnök veszi át.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. És akkor önnek adom meg a szót, képviselő úr.

DR. LENHARDT BALÁZS (Jobbik): Köszönöm. László Csaba nem reflektált igazából az én felvetésemre, de ez nem is csak hozzá szólt, gyakorlatilag a többi, volt pénzügyminiszter is választ adhatna majd arra, hogy miért nem volt egyáltalán szándék, hogy a bankokat bármilyen szinten megregulazzák. Mert igazából ez okozta a probléma eszkalálódását, és ezért következtek be ilyen állapotok, ahol a bank bármit megtehet. Mi nem felejtjük el, rendszeresen fel is hívjuk rá a magunk szerény eszközeivel és lehetőségeivel a közvélemény figyelmét, hogy 2001-ben az első Orbán-kormány tette lehetővé a bankok számára az egyoldalú szerződés módosítást mindenféle körülményekre tekintet nélkül. Tehát az

ősbűn ebben fekszik, de utána is lehetett volna tenni olyan lépéseket, amin most, másfél évvel az új kormány felállása után gondolkozik a kormánytöbbség, hogy esetleg profitplafont és olyan törvényes szabályokat állapítson meg, ami önökben fel sem merült. Már Bajnai Gordon idejében volt, hogy etikai kódexet fogadtattak el a bankokkal, amihez önkéntesen lehetett csatlakozni. Egy vicc. Ez jellemzi az egész működését az úgynevezett demokráciának, hogy itt a bankok azt tehetek meg, amit akartak. És elmondták azt is, hogy úgy nézett ki sokszor a törvénykezés, hogy a bankszövetség által kidolgozott törvényjavaslatot tették le az önök asztalára, és utána azt szavazta meg a parlament. Tehát ez a bűn, ami jogi és politikai is, hogy eltűrték az országnak az ilyenén való kifosztását, és önök asszisztáltak hozzá.

ELNÖK: Köszönöm szépen. A zárógondolatainak az elmondására megadom önnek a szót. Utána pedig áttérünk Draskovics úr meghallgatására. Tessék!

Dr. László Csaba zárszava

DR. LÁSZLÓ CSABA volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Valóban egy-két kérdésre nem kimerítően válaszoltam. Most megpróbálom majd a második körben ezt megtenni.

A nem valós devizahitelnek a kérdése. Önmagában az, hogy egy táska svájci frankkal távozom-e a bankból, vagy egy táska forint bankjeggyel távozom a bankból, ez ebben a tekintetben irreleváns, hogy a devizahitel létezik-e, és fut-e valaki devizahitel-kockázatot. Azáltal, hogy ezek a termékek, és szerintem teljesen értelmetlen az a vita, hogy ez effektíve valós svájci frankban volt vagy forintban finanszírozva, vagyis volt folyósítva a végén, mert nyilván forintért vették a lakást, ugyanis az történt, hogy a bank lefedezte a saját devizapozícióját. Tehát a hitelfelvevő devizakockázatot vállalt, és egyébként a bank nagyon helyesen, mert ez a dolga, nem akart általában nyitott pozíciót tartani, ezért ő a maga oldaláról svájci frankból vagy valamilyen svájcifrank-forrásból finanszírozta ezt. Hogy most ez közvetlenül svájcifrank-hitelfelvételt vagy devizaswapot jelentett, ez közgazdasági tekintetben teljesen mindegy. A lényeg az, hogy a banknak volt forrásoldalon egy devizakockázata, alapvetően svájci frank, és ezt a svájcifrank-kockázatot adta tovább a lakosságnak. Csak hogy világos legyen, hogy pontosan mi pseudo- és mi nem pseudo-hitel. Ezért probléma az egész, mert abban a pillanatban, hogy a lakosság megszünteti a saját devizakockázatát, aminek – azt gondolom, hogy – vannak előnyei, makrogazdasági szempontból is, akkor a banknál keletkezik egy nyitott pozíció, a bankrendszer stabilitása kerül veszélybe, mert ott lesz egy óriási nagy svájcifrank-kitettségek. Egyébként nagyon helyesen a Magyar Nemzeti Bank azért jelentette be a mostani történet kapcsán, hogy ő segít a bankoknak ezt a devizapozíciót lezárni. Tehát ebből is látszik, hogy nem az a kérdés, hogy most svájci frank bankjegyekkel vagy forint bankjegyekkel megyek el, a probléma ugyanúgy megvan.

A korábbi kérdések közül azt gondolom, hogy hangsúlyosabban kell rá válaszolni, bár az idézetek közül az egyik szerintem nagyon tanulságos volt ebből a szempontból. A legrászorultabb rétegek gyakorlatilag semmit nem kaptak ezekből a támogatásokból. Inkább a közép, közép felsőosztály, vagy emlékezzünk rá, 30 millió forintos lakásig lehetett államilag támogatott lakáshitelt kapni. És 2000-ről beszélünk, meg 2001-ről, 2002-ről, 2003-ról. Hét-nyolc évvel ezelőtt. Gondoljunk bele, 30 millió forintért az ország egyes régióiban egy fél falut lehet ma venni, ez sajnos elég szomorú, de így van. De még Budapesten is 30 millió forintért egy nagyon szép lakást lehet venni, még akár Budán is. Tehát erre azt mondani, hogy szociális különösebben igazságos lett volna, hát ez a 30 milliós korlát mellett nehezen jelenthető ki.

Hozzáteszem: hónapokig tartott az előkészítése egyébként a 2003 júniusi kormányrendeletnek, és azokra az elemzésekre alapítva egy nagyon gyors döntés volt 2003

november-decemberében. Emlékeim szerint komoly számítások voltak. Azt nem vitatom, hogy ezek a számítások alapvetően azt vizsgálták, hogyha a trend továbbfolytatódik, az hogyan fogja tönkretenni a költségvetést. Akkor őszintén szólva lehet, hogy a mi fantáziánk még szegényes volt, és nem voltunk elég nagy képzelőerővel megáldva, senki nem gondolta akkor, hogy ennek ilyen következményei lehetnek, és hogy mind a lakosság, mind a bankok ilyen szinten egymásra találnak devizahitelekben. Tehát erre vonatkozóan, ha keresnek, nem csodálom, hogyha nem fognak modelleket találni, mert ilyen modellek nem készültek akkor. Viszont a teljesen világos volt, hogyha a korábbi rendszer hatályban marad, az felrobbantja a költségvetést és finanszírozhatatlanná válik.

Éppen ezért az az állítás, hogy ez jelentős mértékben hozzájárult az államadósság növekedéséhez, ez egy nagyon nehezen vitatható állítás. A prezentáció 3. oldalán lévő számok szerintem rendkívül beszédesek, és az egész rendszer pontosan azért volt különösen veszélyes, mert az aktuális folyó költségvetési kiadási teher látszólag nem volt olyan nagy. Hanem pontosan a jövő, azt hiszem a 2008-as vagy 2009-es tanulmány írja azt, hogy 75 százaléka 2008-ban még mindig az akkori támogatási rendszer következményeiből származik. Tehát, ha arról beszélünk, hogy hogyan lehet hosszú távon eladósítani az államot, akkor az ilyen rendszerek tipikusan alkalmasak erre. Ezek a legveszélyesebbek. Mert rövid távon látszólag kicsi költséggel, de óriási hosszú távú kötelezettségekkel járnak.

A fogyasztóvédelem kapcsán még. Ebben nincs közöttünk vita, tehát én azt gondolom, hogy a piacgazdaság akkor tud jól működni, hogyha e mögött van egy megfelelő szabályozás és fogyasztóvédelem. Az, hogy ennek mikor mi a mértéke, ez tértől és időtől változik. Azt gondolom, hogy nem is lehet pontosan eltalálni, pont ez a lényege, hogy a szabályozók mindig próbálják belőni, hogy mi az, ami optimális szabályozás. Ha valamit túlszabályozunk, akkor annak is nagyon komoly kárai vannak, ha alulszabályozunk, annak is. Ennek az optimumnak a megtalálása egyrészt a politika és a közigazgatás egyik legnagyobb feladata, ez az, ami már sokszor inkább művészet mint tudomány.

És végezetül még egyszer szeretném zárógondolatként hangsúlyozni: az a támogatási rendszer, ami 2003-ban megszüntetésre került, ezt azt gondolom, hogy felelősen gondolkodó, költségvetésért felelősséget érző politikus számára nem lehetett kérdés, hogy erre szükség van. Megmondom őszintén, általam nagyon tisztelt szakemberek, nem akarom a nevüket itt mondani, 2002 közepétől, végétől folyamatosan mondták nekünk, hogy állítsuk le, állítsuk le az egészet. Akkor még én azt mondtam személyesen, és itt van személyes vonatkozás: nézzük meg, hogy tényleg odavezet-e ez az egész mint ahová sajnos kezd menni, és ha már megdönthetetlen bizonyíték van arra, hogy ez a dolog fenntarthatatlan, akkor viszont azonnal kell lépni. Ezért van az, hogy nem 2002 májusában vagy szeptemberében vagy 2003 februárjában, hanem csak 2003 júniusában került sor az első lépésre. Ha önkritikát például gyakorolhatok ebben az ügyben, ma már azt gondolom, hogy például 2002 nyarán kellett volna az első lépéseket megtenni mind társadalmilag, mind költségvetési szempontból – azt gondolom – hasznosabb lett volna, tehát ebben az ügyben indokolt az önkritika, hogy már legalább egy évvel korábban kellett volna lépni.

Annyit még szeretnék a tisztelt bizottság figyelmébe ajánlani, és miután viszonylag kevés ismerős arcot látok egy másik bizottságból, ezért őszintén szólva egy kicsit furcsán érzem magam, mert hogy egy másik bizottságban arról faggattak, hogy vajon hogyan adósítottuk el az államot, és hogyan sikerült az eladósodottságot ilyen szintre juttatni. Annak a bizottságnak is megvannak a szépségei. Most ebben a bizottságban pedig, ha jól értem, az a probléma, hogy miért szüntettük be egy egyébként vitathatatlanul fenntarthatatlan és óriási költségvetési kiadásokkal járó támogatási rendszert. Őszintén szólva kezd egy kicsit olyan érzésem lenni, hogy ez a van sapka, nincs sapka esete. De hát nyilván két bizottság eltérő szempontok, eltérő megközelítések. Bízunk benne, hogy majd a bizottságok is egymással

egyszer egyetértésre jutnak. Köszönöm szépen. (*Dr. Gaudi-Nagy Tamás: Nem védtétek meg az embereket! Ez a baj.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Van ilyen bizottsága az Alkotmányügyi bizottságnak, amely az államadóssággal foglalkozik, tehát vélhetően még találkozik majd, nem ezekkel a tagokkal, egy másik tagkörrel. Nagyon szépen köszönjük, hogy megosztotta velünk a véleményét, és megtartotta a prezentációját, illetőleg elmondta, hogy ön hogy látja ezt a kérdést. Elbocsátjuk. Nagyon szépen köszönjük, hogy idefáradt. Átadnám a szót Draskovics Tibornak.

Dr. Draskovics Tibor expoézja

DR. DRASKOVICS TIBOR volt pénzügyminiszter: Köszönöm, elnök úr. A meghívásnak azért tettem eleget, mert az ügyet nagyon fontosnak tartom, és nagyon jónak, hogyha van mód egy nagyon fontos makrogazdasági és szociális problémáról érdemi beszélgetést és vitát folytatni. Megmondom őszintén, a meghívót elolvasva, az első gondolatom az volt, hogy egy sommás levélben kikérem magamnak, és visszautasítom ezt a meghívót, mert annak mind a hangneme, mind a tartalma nemcsak hogy a bizottság mandátumával nem áll összhangban, de a jogállami elveket is alapvetően sérti, de úgy gondolom, hogy az ügy fontosabb, minthogy egy ilyen, remélem, helyi túlkapáson túltegyem magam. Ezért aztán eljöttem, felkészültem, és készséggel megosztom a bizottsággal a szakmai álláspontomat devizahitelezés és lakáspolitikai kérdéseiben.

Azért, hogy összeszedett és világos legyen az, amit gondolok, összeállítottam egy prezentációt. Ez viszonylag sokoldalú, de látják, hogy talán nem túlterjeszkedő a témán. Igyekeztem a fontos kérdésekről szót ejteni, és néhány kérdés tekintetében bár a hivatali időm 2004 február 2005 április közé esik, kénytelen vagyok arról is szólni, ami azelőtt, meg bizonyos mértékig arról, ami azután történt.

Azért is kell a 2001-ben kialakított és 2003 végén érdemben módosított lakáspolitikáról és támogatási rendszerről szólni, mert az egyébként a tények tekintetében kifejezetten alapos elnöki összefoglaló ezt úgy állítja be mint a tökéletes lakástámogatási rendszert, melynek korrekciója volt maga az eredendő bűn és minden ide vezethető vissza. Jó lenne hinni, hogy ez így történt, mert a dolog borzasztó egyszerűvé válna, sajnos azonban, és erre László Csaba miniszter úr is utalt, meg nekem is ez a véleményem, sajnos a helyzet egészen más.

Ez a lakástámogatási rendszer, ami egyébként egy valós társadalmi problémára akart választ adni, sajnos fenntarthatatlan, igazságtalan és célszerűtlen volt. Közben nagyon helyesen igyekezett a lényegében a '80-as évek közepén leállt lakásépítésnek lendületet adni. Tehát, hogy egy valódi probléma állt fenn, egy percig nem kétséges. Hogy erre kellett az állam, a kormány részéről válasz, az sem kétséges. A kérdés az, hogy az adott válasz helyes volt-e.

Itt már sok minden elhangzott, én egyetlen számításra utalnék. Én úgy kalkuláltam, ha tisztán a jelzáloglevelekhez adott támogatást és a közvetlen kamattámogatásokat vesszük figyelembe, és a trendje a hitelfelvételnek ugyanaz marad, mint ami egyébként bekövetkezett a devizahitelekkel kapcsolatban, akkor 2007-re körülbelül 500 milliárdos éves költségvetési kiadás következik. Ez ugye több mint az akkori GDP-nek a két százaléka. Számolják össze: ez mára 10 százalékkal nagyobb államadósságot jelent. Tíz százalékponttal nagyobb államadósságot jelent, vagy azt, hogy mondjuk meg kell szüntetni a közoktatás finanszírozását, mert közoktatásra nem költött annyit az állam 2006-ban, 2007-ben, mint amennyi ennek a kamattámogatásnak a költsége lett volna. Tíz százalékkal nagyobb államadósság, ha ezt így hagyjuk. Úgy gondolom, ez elég a fenntarthatósághoz.

Sajnos van egy tévhit, és ez az összefoglalóban is újra megjelenik, hogy ezek a támogatások kifizették magukat. Hát persze, ez egy látszat, és ennek könnyű bedölni. De mi is a helyzet? A helyzet az, hogy a költségvetési többletbevétel mindig egyszer. Megépül egy lakás, abból kétségtelenül van költségvetési többletbevétel, van többlet-GDP. Az egyszer megtörténik. A támogatást a futamidő végéig kell fizetni. Ha az első évben megtérül, tételezzük fel, hogy így történt, a következő 14 évben az biztosan az adófizetők pénzének ajándékba adása a lakásépítők számára. Ezért volt fenntarthatatlan ez a rendszer, és ezért sajnos nem állja meg a helyét az a tétel, hogy ez megtérült.

Sok minden elhangzott arról, hogy miért volt igazságtalan ez a rendszer, magas jövedelműek nagyobb arányban tudták igénybe venni, a kamatkedvezményt csak a magasabb jövedelműek tudták igénybe venni. A családalapítóknak, meg, azoknak, akik arra készültek, mert hogy a szocpol összege nem emelkedett, nem adott valódi segítséget. Annak, akinek volt készpénze az önerőhöz, annak igen, még befektetési lehetőséget is kínált neki. És volt egy sajátos eleme ennek a támogatási rendszernek. Erről ma, amikor a bankokról annyi szó esik, nem beszélünk. És ez az, amit én a magam részéről a mai napig nem tudok – bocsánat a kifejezésért – ésszel felérni. Ennek a támogatási rendszernek volt egy eleme, ami a folyósított hitel másfél százalékát kezelési költségként odaadta a bankoknak. Azért a tevékenységért, ami nekik egyébként üzlet volt. Tessék ezt nekem megmagyarázni. Ez szerintem nem volt más mint az adófizetők pénzéből adott ajándék a bankok számára, akik egyébként a hitelezésen megkeresték a maguk tisztos vagy nem tisztos hasznát. Hát többek között ezért kellett belenyúlni. Az egyik legelső kérdése egyébként a korrekciónak az volt, hogy drámaian lecsökkentettük ezt a jutalékot, amit a bankok kaptak.

Egyébként pedig elindult az az önkormányzati bérlakásépítő program, ami borzasztó drágán olyan önkormányzati bérlakásokat hozott létre, amiket piaci bérek mellett csak a magasabb jövedelműek tudtak megfizetni, ha nem piaci lakbéren adják oda, akkor pedig jelentős támogatást igényel, miközben egyébként a szociális célokat alig szolgálja, közben meg a piacon jelentős kínálat van bérlakásból, csak nem sikerült ezt becsatornázni egy szociális bérlakásprogramba. Hozzáteszem, ezzel a megoldással a kormány a mai napig adós.

2004-2005-ben, és ez már az én időszakom, egy új filozófiájú lakáspolitikát és lakástámogatást akartunk kialakítani. A fenntarthatatlan és igazságtalan elemeket fokozatosan, lassabban egyébként mint ahogy utólag látható, indokolt lett volna, leépítettük.

A képviselő úr kérdésére mondom, hogy megszűnt az Orbán-kormány alatt kialakított lakástámogatási rendszer, csak annak a paraméterei változtak lényegesen. Olyan körre szorult vissza elsősorban a lakásáron keresztüli korlátozás révén, ami szociálisan elfogadható volt. Többek között azért léptünk lassan, mert a szerzett jogokat és a szerződéseket igyekeztünk tiszteletben tartani. Lásd például a kiígért adókedvezményeket, amiket indokolt lett volna abban a pillanatban megszüntetni, csak úgy gondoltuk, hogy ez nem tisztességes.

Az új filozófia három csoportot akart a középpontba állítani: több támogatást a családalapítóknak meg azoknak, akik erre készülnek, ezért vezettük be a szociálpolitikai támogatás jelentős emelését, annak a megelőlegezését az egy vagy két gyereket vállalók számára, meg a félszocpolt a használt lakás vásárlásához. A kisebb lakást építők és vásárlók számára, ők jellemzően alacsonyabb jövedelműek, elsősorban azok, akik családot alapítanak, azt mondtuk, hogy a szocpol mellé adunk egy olyan állami kezességet, ami megnöveli az ő hitelfelvételi képességüket, hogy meg tudják venni azt a lakást, a szocpol lényegében odaadta az önerőt, az állami kezesség pedig megerősítette az ő hitelfelvételi képességüket, és minden állami, önkormányzati alkalmazott számára kinyitottuk azt az állami kezességi programot, ami egyébként a köztisztviselők számára az Orbán-kormány alatt elindult. Ez nemhogy megszűnt volna, hanem ellenkezőleg: kiszélesedett, mert ezt magam is egyébként egy jó irányú lépésnek tekintettem. Ezen túl – ez sajnos kimaradt a prezentációból – bevezettünk egy lakbér-támogatási rendszert is a legalacsonyabb jövedelműek részére, hogyha a piacon

akarnak lakást bérelni, akkor ehhez, szociális helyzethez igazodóan kaphassanak az önkormányzattól támogatást. Tehát ez nem megszüntette, hanem korlátozta az Orbán-kormány lakástámogatási rendszerét és egy sor új elemmel egy új filozófiának megfelelően egészítette azt ki. Ha már a devizahitelezésről beszélünk, akkor meg kell értenünk néhány jelenséget. Mi okozta a hirtelen felfutást a lakáskeresletben, és mi okozta a hitelkereslet nagyon gyors növekedését? Volt egy jelentős elhalasztott kereslet a lakáspiacon. A '80-as évek közepétől végétől lényegében 2000-ig alig volt lakásépítés. Az egész lakás piac be volt fagyva. Kiestek ezek az évek. Van a természetes pótlási igény egy normális lakás piacon, és amiről kevesebbet beszélünk, '96-tól kezdődően elindult egy folyamatos és tartósnak látszó gazdasági növekedés, és ez lényegében 2006-ig, tehát tíz esztendőn keresztül tartott, egy olyan bizalmat épített ki az emberekben, hogy lehet eladósodni. Ezt a bizalmat pedig, és erről érdemes beszélni, a politika is erősítette.

Nem poénból idézem a „két gyerek, három szoba, négy kerék” szlogent. Ez volt a politika üzenete: vásárolj, fogyassz, javítsd az életkörülményeidet. Hozzáteszem, a jóléti rendszerváltás gondolata is ezt erősítette és nem ezzel ment szembe. Az emberek ezt elhitték. Bízattatást kaptak a politikától, ezt a gazdasági növekedés alátámasztotta, a támogatási rendszer pedig serkentette.

Teljesen természetes ilyen körülmények között, hogy hihetetlen meredeken nőtt az új lakások iránti kereslet, illetve megnőtt a piaci tranzakciók száma az adásvétel. Ma, amikor annyi szó esik arról, hogy a hitel minthogyha valami eredendően rossz lenne, és aki hitelre vásárol, az valami elemi közgazdasági műveletlenségről tenne tanúbizonyságot, hát érdemes azt elmondani, hogy a lakás az a világon mindenhol olyan termék, amit jelentős részben hitelből vásárolnak. Hát egyszer azért, mert a folyó jövedelemhez képest a lakás ára még azokban az országokban is, ahol az életszínvonal a mienkénél lényegesen magasabb, hát megfizethetetlen pusztán folyó jövedelemből, megtakarításokból pedig oda vezetne, hogy az emberek csak az életciklusok közepén vagy idősebb korukban tudnának lakást vásárolni. A hitel arra szolgál, hogy lehetővé tegye, hogy az emberek az életciklusuk elején hozzájussanak a lakáshoz, és aztán folyamatosan, amíg keresnek, ezt kifizessék.

Egyébként a teremben azért vannak, hozzám hasonlóan nem annyira fiatal képviselők is. A magyar társadalom rendszerváltás előtti tapasztalata is ez volt. A '60-as, '70-es, '80-as években is hitelből vásároltak az emberek lakást. Hozzáteszem, hűtőszekrényt, mosógépet is. Ez teljesen természetes volt. Az egy másik kérdés, hogy az a hitelezési rendszer pontosan ugyanazokkal a hibákkal volt terhelt, mint az Orbán-kormány által bevezetett kamattámogatási rendszer, nem véletlen, hogy '89-90-ben akkora problémát okozott a – emlékeznek – 3 százalékos lakáshitelrendszer.

Tehát volt egy társadalmi tapasztalat, van egy alapvető társadalmi igény, a támogatási rendszer és a banki verseny pedig megteremtette ezt a hitelkínálatot, a gyorsan emelkedő bérek - ne felejtjük el, ugye a 2000-es évek elejéről beszélünk, a reálbérek gyors, utólag látjuk, túlságosan gyors növekedése - pedig a fizetőképes keresletet az eladósodáshoz. Tehát itt egy csomó folyamat kiegészítette egymást, és vezetett arra az eredményre, hogy hirtelen megugrott nemcsak a lakás iránti vágy, hanem a hitelek révén ebből fizetőképes kereslet is keletkezett.

Itt jutunk el a következő kérdéshez, hogy miért devizában indult el 2004 végétől és aztán később pedig nagyon gyorsan ez a hitelfelvétel. Hát azért, mert akkor – és az a kérésem, hogy gondolják ezt jól végig – mind a hitelfelvevők, mind a bankok számára ez látszott a racionális döntésnek. Nem arról volt szó, hogy a hitelfelvevők buták voltak, mondjuk nagy önkormányzatok vezetőiről nem is tudom elképzelni, hogy felkészületlenek és buták lettek volna, és mondjuk megháromszorozták az adósságukat svájci frankban, igazán professzionális hitelfelvevőkről beszélünk. De a lakosság is! Meg a bankok is! Ez látszott a racionális lépésnek. Miért is? Mert egyrészt a családoknak ez lényegesen alacsonyabb kamatot,

magyarán kisebb törlesztőrészletet vagy ugyanakkora havi törlesztőrészlet mellett nagyobb tőkeösszeg felvételét tette lehetővé, a bankok pedig magától értetődően a korábbi támogatási rendszer mellett kialakult jövedelmezőségi szintet szerették volna fenntartani, merthogy az állam nem adta nekik oda ajándékba azt a kezelési jutalékot, hát akkor kerestek maguknak új jövedelmezőségi forrásokat.

Az alacsonyabb kamat abból állt elő, hogy a jegybank egy olyan inflációs célkövető monetáris politikát folytatott, aminek eredményeképpen magasan tartotta az alapkamatot, abból pedig egy erős forint következett egyébként. Hogy helyes volt vagy helytelen volt a viszonylag magasan tartott alapkamat, ezt mindig csak egy-egy periódusra nézve lehet megállapítani, és ha piaci turbulenciák vannak, akkor világos, hogy arra a jegybanknak reagálni kell. 2003 elején drasztikusan csökkentett, 2003 közepén drasztikusan emelt, és aztán nagyon-nagyon-nagyon lassan ment lefelé. Úgy gondolom, ez volt egyébként a hiba. És hogyha megnézik a számokat, ez a nagyon lassú kamatsökkentést esett egybe a devizahitelezés felfutásával. Hát teljesen világos: ha lassan csökken a forintkamat, kialakul természetes módon egy jelentős árkülönbözet, kamatkülönbözet. Magyarán a devizahitel kamata lényegesen alacsonyabb, mint a forinthitelé, ez az ésszerű döntés a hitelfelvevők részéről, hogy mennek az alacsonyabb kamat irányába. Ezt a monetáris politika állította elő. Amiben persze volt szerepe a költségvetési és monetáris politika közötti összhanghiánynak is. Ráadásul a hitelfelvevők, a lakosság is, de a professzionális önkormányzatok is joggal érezhették akkor, hogy az árfolyamkockázat korlátozott. Hát miért is? Azért, mert ugye 2001-ben létrejött az a plusz-mínusz 15 százalékos sávós rendszer, bocsánat, el van írva a prezentációmban, ott 2011 van 2001 helyett, kérem, majd javítsák ki, ez azt üzente minden hitelfelvevőnek, hogy kalkulálható a kockázat. Pontosan láthatom, hogy mennyit gyengülhet a forint. Látom, hogy mennyi a kamatkülönbözet. Ki lehet számolni, hogy a kamatkülönbözet mekkora árfolyamgyengülésre nyújt nekem fedezetet.

De ennél még többről is volt szó. Azzal, hogy erős volt nagyon a forint a magasan tartott alapkamat miatt, emlékszünk, jó ideig a sáv erős oldalán tartózkodott a forint, oda volt szinte ragadva. Mit gondoltak a hitelfelvevők? Viszonylag gyors gazdasági növekedés van, nőnek a bérek, az árfolyamsáv miatt az árfolyamkockázat kalkulálhatónak és korlátozottnak tűnik, a forint erős és viszonylag kicsi sávban ingadozik, erre utalt László Csaba miniszter úr, hogy van-e félelme a jegybanknak attól, hogy megengedje az árfolyam hullámvásását. Sokan nem értik, hogy Lengyelországban miért kisebb a devizahitelezés aránya. Hát azért, mert a 2000-es évek elején volt egy árfolyamsokk. Ott megtapasztalták a hitelfelvevők, hogy az árfolyam több mint 20 százalékkal elmozdulhat, és innentől kezdve jóval óvatosabbak lettek. Nálunk ez nem következett be.

De volt még egy tényező, és erről nem szoktunk beszélni. Az alacsony hazai megtakarítási hajlandóság miatt forintforrás nem volt elegendő a magyar gazdaságban. A bankok nem azért adtak svájci frank alapú hiteleket csak, mert ez tűnt nekik jövedelmezőbbnek, hanem mert onnan tudtak forráshoz jutni. Nem volt elegendő betét, hazai megtakarítás. Ennek azért van jelentősége, mert hogyha valaki valamilyen okos ötlettel korlátozta, vagy akár megszüntette volna a devizahitelezést, és csak forintban lehetett volna hitelezni mondjuk a korábbi támogatási rendszer mellett, a bankok akkor is devizaforrásból nyújtották volna ezeket a hiteleket, csak az árfolyamkockázat nem a lakosságnál, hanem a bankok könyveiben jelent volna meg. Mert ugyanúgy ki akarták volna használni, ráadásul a forintforrások szűkössége mellett az alacsony kamatozású devizaforrások nyújtotta lehetőséget.

És érdemes itt még egy tévhitről beszélni. A devizahitelezés a lakossági lakásvásárlás körében valóban 2003 végén, de még inkább 2004 végén vesz egy nagy lendületet, de nem akkor indul el. 1998-99-ben indul el, a Nemzeti Bank adatai szerint 2000-ben az autóhitelek 60 százaléka devizahitel volt már. A következő években ez az arány felmegy egészen 90

százalékig. Bocsánat, nem akarom a bizottság országgyűlési határozatban megállapított mandátumát bővíteni. De megkérdezte valaki, hogyha ma ennyire okosak vagyunk, akkor '99-ben vagy 2000-ben ki az, aki volt vagy nem volt olyan okos, hogy ennek szabályozási eszközökkel kellett volna hogy gátját vesse. Nem érzekelte a gazdaságpolitika az ebből eredő makrogazdasági kockázatokat 2000-ben sem, hozzáteszem, 2004-ben sem.

Van itt még egy tévhit. Úgy beszélünk erről a devizahitelezésről, mint hogyha ez egy hungarikum lenne. Ráadásul egy olyan, amiért nekünk rettentően szégyenkeznünk kellene, vagy éppen felelősöket kellene hozzá keresnünk. A Nemzeti Bank adatai szerint majdnem valamennyi újonnan csatlakozott országban megjelent a devizahitelezés, jelentős arányban jelent meg. Ennek pedig alapvető oka a kamatkülönbözet volt. Ami sok-sok közgazdasági ok miatt állt elő. Észtországban, Lettországban a lakossági hitelek 90 százaléka devizahitel, Magyarországon, Romániában és Litvániában ez több, mint 50 százalék. Bulgáriában és Lengyelországban közelíti a 40 százalékot, csak a csehek és a szlovákok maradtak ettől mentesek. Egyébként alapvetően azért, mert ott nem volt ilyen kamatkülönbözet. A cseh kamatok rettentő alacsonyak most már az elmúlt 15 évben tulajdonképpen, alacsonyabbak mint az eurózóna országaiban, így aztán senkinek sem jutott eszébe, hogy devizahitelt vegyen fel. Egyébként jórészt ez magyarázza azt, hogy Ausztriában is miért maradt viszonylag szűk körben a devizahitel. Nem volt az a motiváció, ami a közép-kelet-európai országok zömében érvényesült.

Hogyan reagált az én hivatali időmben a kormányzat a láthatóan növekvő kockázatokra? Ez egy teljesen jogos kérdés, erre korrekt módon válaszolni kell. Egyrészt a felügyelet, a Nemzeti Bank, én magam egyébként több alkalommal különböző nyilatkozatokban igyekeztünk a közvélemény figyelmét felhívni erre a kockázatra. Egyébként a jegybank számára, és ezt önök nyilván jól tudják, a verbális intervenció, hogy valamiről elmondja a véleményét, egy bevett eszköz. Hozzáteszem, a pénzügyi kormányzat számára is az. Tehát volt egy sor nyilatkozat, de nem elégedtünk meg ezzel. Akkor történt meg, erre az elnöki összefoglaló is utal, a hitelintézeti törvénynek egy olyan módosítása, ami előírta a bankok számára – ezt Gaudi képviselő úrnak is mondom, hogy –, jóval továbbmentünk 2004-ben mint Románia, mert nem kifüggeszteni kellett, kifüggesztésben egyébként jók vagyunk újabban, nem kifüggeszteni kellett valamiféle figyelmeztetést, hanem a bank köteles volt felhívni és tájékoztatni az ügyfelet arról, hogy milyenek a kockázatok. Képviselő úr, ön egy kifüggesztett figyelemfelhívást kért számon László Csabán, itt a törvény előírt egy kötelezettséget, és az ügyfelek ezt egyébként aláírták. Nem állítom, hogy ezzel tisztába jöttek a kockázat minden részletével, természetesen nem, de ez egyfajta válaszlépés volt.

Történt még egy dolog, sajnos ez is kimaradt a prezentációból, hogy módosítottuk a teljes hiteldíjmutatóra vonatkozó rendeletet azért, hogy transzparenssebb legyen a rendszer, jobban összehasonlíthatók legyenek a deviza- és forinthitelek, és akkor tettük bele például a konverziós költségeket a teljes hiteldíjmutató számításába, mert korábban, egyszerűen azért, mert ez a kérdés nem volt az asztalon, nem volt benne, ezért a devizahitelek thm-je alacsonyabbnak látszott mint a forinthiteleké. Ezt a problémát kiküszöböltük.

Tehát én úgy látom, hogy az akkor látható kockázattal arányos válaszlépések történtek. Hozzáteszem, sem a jegybank, sem a felügyelet, sem a nemzetközi intézmények részéről az én ismeretem szerint a hivatali időmben érdemi figyelemfelhívás, pláne javaslat nem érkezett.

A jegybank stabilitási jelentései utaltak arra, hogy itt van egy kockázat. De nem követeltek vagy javasoltak intézkedést, zárójelben mondom: legegyszerűbben, legkevésbé fájdalmasan éppen a jegybanknak van módja beavatkozni, mert például a tartalékszabályok módosításával nagyon finoman tudja módosítani a bankok hitelezési gyakorlatát. Csak itt zárójelben mondom, némi szomorúsággal, hogy 2004-ben nem ilyen fajta szigorítás történt, hanem a jegybank akkor vezette be azt, hogy a nála elhelyezett tartalékokra piaci kamatot

fizetett. Ez olyan 50 milliárd forintnyi plusz jövedelmet jelentett a bankoknak abban az esztendőben. Többek között erre adott válasz volt az általam 2004-ben kezdeményezett, durván 30 milliárdos összegű bankadó, hogy ennek egy részét próbáljuk meg visszavenni a bankoktól.

Nagyon röviden ennek a jelenségnek a következményeiről és két metszetben, ha megengedik. Mert van a következményeknek egy olyan köre, amiről újabban mintha nem akarnánk tudomást venni. Márpedig szerintem emellett nem lehet szó nélkül elmenni. Ez pedig az, hogy ebben a tíz esztendőben 2001-től 2010-vel bezárólag 362 ezer lakás épült az országban. Ez a családi vagyonok, a nemzeti vagyon nagyon jelentős emelkedése. Ebben az időszakban, ha jól számoltam, 1.965.000 lakással kapcsolatos tranzakció történt. Ebben természetesen benne vannak az ajándékozások is, tehát ami valódi, meg öröklés is, valódi tulajdonosváltás is több százezer, joggal mondhatjuk, ezt egyébként a KSH statisztikai alátámasztják, hogy több mint egymillió család, és mondom ezt egyébként a sajtónak is, amelyik láthatóan veszít az érdeklődéséből, ebben a tíz esztendőben több mint egymillió család jutott jobb lakáskörülmények közé. Csak úgy beszélni az elmúlt 8 esztendő lakáspolitikájáról mint valami végtelenül kudarcos történetről, hát finoman szólva is tévedés. Több mint egymillió család, ez legalább hárommillió ember, költözött új lakásba, nagyobbba vagy került jobb körülmények közé. Ez a lakáskörülmények drámai, egyébként mindenképpen indokolt javulását eredményezte ebben az időszakban. És bár elmondtam, hogy nem térülhettek meg az Orbán-kormány lakástámogatási rendszerének kiadásai a lakásépítés felfutásából, de ez egy komoly növekedési tényező volt ebben az időszakban. Természetesen ezt részben a támogatási rendszer, részben a devizahitelezés tette lehetővé.

Na most akkor egy picit azokról a következményekről, amiről szoktunk mostanában beszélni, de nem azzal az árnyaltsággal, ami szerintem indokolt lenne. Az egyik teljesen jogos, mindenki ebből indul ki, hogy a devizahitelezés nyomán kialakult nagyon magas devizakitettség, ami már egy makrogazdasági problémává nőtte ki magát, mert ez az ország devizakitettsége, ha úgy tetszik, sérülékenysége, jelentős korlátot jelent a monetáris politika számára, ez akkor is bekövetkezett volna, ha megy tovább a forint-hitelezés ugyanabban az ütemben, ahogy elindult 2003-ban, mert ahogy erre próbáltam utalni, a bankok csak devizaforrásból tudták volna finanszírozni ezt a hitelnyújtást.

Tehát kitettség tekintetében lényegében ugyanott lennénk, feltéve, ha nem történik olyan beavatkozás, ami a lakásépítést állítja meg, vagy legalábbis korlátozza lényegesen.

Egy pillanatra ilyen rossz álomként elképzelem az akkori ellenzék reakcióit, ha valaki olyan intézkedéseket hozott volna, ami a lakásépítést érdemben korlátozza vagy leállítja. Az az igazság, hogy a fantáziám nem terjed odáig, hogy elképzeljem azokat a nagyon durva lépéseket, amiket az ellenzék akkor megtett volna. Egyébként úgy gondolom, nagyjából igaza lett volna.

A másik következmény, és erről is ma sokat beszélünk, hogy csomó család az árfolyamkockázat miatt nehéz helyzetbe került. Hát arról nem beszélünk, hogy ezek a családok, ezek hitelfelvevők, de egyébként önkormányzatok is hosszú éveken keresztül, függően attól, hogy mikor vették fel a hitelt, megnyerték a kamatkülönbséget. Aki régen adósodott el, könnyen lehet, hogy még ma is pluszban van, mert hosszú éveken keresztül körülbelül fele annyi kamatot fizetett, mint amennyit a forint hitel után fizetett volna. Én értem, azt a jövedelmet, amit nem kellett kamatra költeni, azt ők régen elköltötték másra, ettől a probléma ma nem kisebb, de a dologhoz hozzátartozik, hogy ők nemcsak vesztenek most, hanem nyertek is hosszú ideig.

Akkor egy kicsit arról, hogy miért is nem tudnak fizetni a hitelfelvevő családok közül nagyon sokan. Hát alapvetően azért nem, mert a válság csökkentette a jövedelmeket és a foglalkoztatást. Az árfolyamprobléma, az csak ennek a tetejére került. Meg lehet keresni a válság felelőseit is természetesen, és Lehman Brother, meg az amerikai ingatlanbuborék és

sok minden más környékére is el kellene mennünk, de a válság beütött, bennünket súlyosan eltalált. Ezért az emberek törlesztési képessége megingott. Ez egyébként abból világosan látszik, hogy a forinthitelek nem fizetése vagy késedelmes fizetése az ugyanúgy súlyos probléma, mint a devizahitelek nem fizetése vagy késedelmes fizetése.

Az árfolyamok drámaian elmozdultak kétféle értelemben is. És ez persze érdemben megnövelte a törlesztőrészleteket. Mi is történt? Elmozdult egymástól az euró-svájcfrank-árfolyam. Erről nyilván Magyarországon senki sem tehet, ez rajtunk kívül történt, de még történt valami, ami felerősítette ezt a hatást, hogy a forint lényegesen gyengült. Ha megnézzük az elmúlt három esztendőt, ami alatt ez a válság zajlott, hogy hogyan változott az árfolyam, hát azt látjuk, hogy először a válság első hullámának idején bekövetkezett egy jelentős és átmeneti forintgyengülés. Ahogy a stabilizáció előrehaladt, lényegében 2010 tavaszáig fokozatosan erősödött, és elért egy, a válságot megelőzőnél alig gyengébb forintszintet. Azóta pedig trendszerűen gyengül, és ebben vannak nagyon gyenge periódusok is. Következésképpen azt hiszem, okkal lehet azt feltételezni, hogy az árfolyamgyengülésben gazdaságpolitikai lépések meg kommunikációs tényezők is szerepet játszottak. Ezek persze az országhoz tartozó felárakat is megnövelték, tehát nemcsak az árfolyam mozdult el, hanem a kockázati felárak is, amit értelemszerűen be kell építeni a finanszírozási költségekbe.

Szóval a dolog borzasztó bonyolult, sokféle, tőlünk függő és tőlünk független gazdasági és társadalmi folyamat eredményeképp állt elő, és vannak jelentős tanulságai. Az egyik tanulság az, amire itt Schiffer képviselő úr is utalt, hogy ma már világos, de ez a világ nagy részén ma világos, hogy a pénzügyi intézeteket lényegesen erőteljesebb szabályozás és állami felügyelet alatt kell tartani, mint ahogyan korábban ezt a világ elképzelte.

A befektetési banki és kereskedelmi banki funkciók szétválasztása se 2000-ben merült föl, pedig akkor is felmerülhetett volna, hanem 2011-ben merül fel, mert megtapasztaltuk, hogy bizonyos szabályozásbeli hiányosságok nagyon súlyos következményekhez vezetnek. Ez igaz fogyasztóvédelemre, tartalékképzésre, sok minden másra is. Ugyanakkor, azt hiszem, érdemes azt rögzíteni, hogy ez az eladósodás, ahogy ma ezt mondják, ez a nemzeti vagyoni jelentős növekedéséhez, a lakáskörülmények nagyon jelentős javulásához is vezetett. Miközben egyébként jelentős makrogazdasági problémákat és kockázatokat is felszínre hozott. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Csak a jegyzőkönyv számára rögzíteném, hogy Ipkovich képviselő urat Steiner Pál helyettesíti és időközben elment Schiffer András. Sajnálom, hogy mindig akkor megy el, amikor a legizgalmasabb szakaszhoz érkezünk. Röviden kérdések feltételére van lehetőség, és utána ugyanúgy észrevételek, majd rátérünk Veres János miniszter úr meghallgatására. Tessék! Vas képviselő úr!

Kérdések

DR. VAS IMRE (Fidesz): Köszönöm szépen. Önnek is feltenném azt a kérdést, hogy miért nem vizsgálta a kormányzat, illetve a Pénzügyminisztérium a bankok agresszív reklámozási gyakorlatát, mert részben ennek köszönhető, hogy az emberek devizában adósodtak el. Itt nyilván László Csaba már kitért arra, hogy ezt a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének kellett volna vizsgálnia, de igazából a szabályozási lehetőség a kormányzat kezében volt, ebből következően e terület szabályozására a mindenkori pénzügyminiszter tehetett volna javaslatot a kormánynak, és én ilyenről nem tudok.

A másik: érkeztek a különböző nemzetközi szervezetektől az Európai Központi Banktól, az IMF-től, illetve részben a Magyar Nemzeti Bankból is figyelmeztetések, hogy a devizaeladósodás problémákat fog okozni. És ezek után a Bankszövetség vagy bármely banki érdekképviseleti szervezet vagy Magyarországon működő bank milyen irányba lobbizott: maradjon fenn a devizahitelezés, vagy esetleg ők is azért lobbiztak, hogy e körben a

törvényhozás vagy a kormány vagy a pénzügyminiszter ne hozzon korlátozó szabályokat. És itt utalnék egyébként arra, hogy ismereteim szerint Romániában és Lengyelországban szigorú szabályozást vezettek be annak érdekében, hogy a devizaeladósodást megakadályozzák, és hogy miért nem volt ebben kormányzati intézkedés akár, mondom: törvényhozási, kormányrendeleti vagy pénzügyminiszteri rendeleti szinten.

A másik, ugye ön itt nem mondott számokat, hogy az államnak azért jelezném, hogy rendkívül jelentős bevétele van/volt a lakásépítésekben, annak az áfájából, az ott dolgozók után befizetett személyi jövedelemadó, járulék, társasági nyereségadó és sorolhatnám itt a különböző bevételeket. Illetve az ezzel kapcsolatos kiadások. Én úgy gondolom, hogy azért azt sem szabad elfelejteni, hogy itt rendkívül magas bevételei voltak ebből az államnak. Ezekre a kérdésekre várom a választ. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Kozma Péter képviselő úr!

KOZMA PÉTER (Fidesz): Említette, hogy a hitelintézeti törvény módosítására sor került, illetve kockázatokra való figyelmeztetés volt. De azért én megkérdezném öntől is, és kérném majd a későbbiekben Veres János képviselőtársamat is, hogy térjen ki erre, ő hogy látja, hogy a folyamatos pénzügyi felügyeletet ellátó fogyasztóvédelmi hatóság, ahogy László Csaba mondta, a PSZÁF, megtett-e mindent, amit adott helyzetben megtehetett, akár ha a jogszabályi környezetre gondolunk, és egyébként is. És mi a véleménye arról az álláspontról, arról a közkeletű vélekedésről, hogy a PSZÁF ebben az időszakban vagy ezután folyamatában mintegy összezsugorult. Gondolok itt például a Kulcsár-ügy és más jelenségek következményeire. Az az állami szervezet, az a felügyeleti szerv, amelynek erre hivatott feladata lett volna, eleget tett-e, eleget tudott-e tenni mindenben a kötelezettségeinek.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Gaudi-Nagy Tamás, utána Molnár Attila képviselő urak, és a kört le is zárom.

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): Köszönöm, elnök úr. Számomra különös élmény azt megélni, hogy tényleg milyen kiváló képességekkel rendelkezik miniszter úr a mai korunk polihisztoraként, rendészeti miniszterként éppúgy helyállt mint pénzügyminiszterként. De azért azt hiszem, a pénzügy az igazi területe, és tényleg ebben egy elég alapos elemzést hallottunk, amit azért köszönök és ezt a bizonyos elemzést is, mert sokkal könnyebb így ezt a munkát végezni mint ahogy mondjuk, Gyurcsány Ferenc és Szilvássy György nem jelentek meg a 2006 őszi jogsértéseket vizsgáló albizottság előtt. Ott is megjelent miniszter úr, és ott is rendelkezésre állt, ezt mindenképpen értékelni kell.

Én szeretnék egy adatot most itt felvetni, kérdezni. A PSZÁF 2004-es jelentéséből kiderül, hogy a deviza alapú lakáshitel állomány egy év alatt nyolcszorosára emelkedett. Ez a miniszter úr időszakára esik, elérve az összes lakáshitel 10 százalékát. A devizahitelezésbe beszálló bankok köre is kibővült, 2003 végén csupán három bank nyújtotta a hitelek több mint 90 százalékát, 2004 végén már 12 bank. Itt egy olyan állítás hangzik el, a pénzügyintézetek sajnos egyfajta öngerjesztő spirálba hajszolták egymást, még az OTP is először kockázatosnak ítélte a deviza alapú hiteleket, aztán már később ők is beszálltak.

Azért ennek az adatnak a fényében miniszter úr nem érzi-e úgy, hogy egy ilyen drasztikus hitelállomány-emelkedés kapcsán nem kellett volna-e még hatékonyabb lépéseket tenni annak érdekében, hogy azokat a kockázatokat, amikkel a bankok azért, kockázatelemzési képességük miatt nyilván sokkal jobban tisztában voltak mint a lakosság, nem kellett volna-e hatékonyabb eszközrendszerrel élni.

És itt konkrétan rá is térnék arra, amit miniszter úr már említett, hogy előírás volt az, hogy a bankok a szerződéskötéskor tájékoztassák az ügyfeleket a lehetséges kockázatokról és

mellékhatásokról, tehát ezt tudjuk, hogy ez igazából még formálisan sem történt meg. Az esetek döntő többségében csupán egy apróbetűs blankettát kaptak a felek valós tájékoztatás helyett. Tehát ez lenne az egyik kérdésem.

A másik az, hogy miniszter úr szerint játszott-e szerepet a deviza alapú hitelek felfutásában az, hogy a devizaliberalizáció 2001-ben teljes körűvé vált. Ezt Varga Mihály jelentette be akkor nagy diadallal, hogy 70 év után végre most már devizaügyletek is köthetők. És ez a kérdés van ebben a körben.

Azt is megkérdezném, hogy vizsgálták-e azt, hogy a bankok, hiszen a szakirodalom mondja, én nem vagyok közgazdász, úgymond tolmácsolom: végeztek-e stressztesztet és úgynevezett scenárióanalízist ezen termékcsoport kapcsán, tehát a lehetséges ügyfélkör és a termékkör kapcsán? Megvizsgálták-e azt, hogy van-e elég jövedelemfedezete a hitelfelvevőknek hosszú távon arra, hogy törlesszék azt a hitelt, amely tekintetében az árfolyamkockázat is ott van mint kőkemény tényező. Mert hát tulajdonképpen ahogy mondta miniszter úr is, pont ez a probléma, hogy felfutott az árfolyam, és ezért nem lehetett megfogni, ezért dőltek meg az emberek.

Öntől is megkérdezném, hogy a szomszédos országok gyakorlatát vagy egyáltalán az európai országok gyakorlatát vizsgálták-e, és különösen Ausztriát említeném még egyszer, hiszen Ausztriában is egy elinduló svájcifrank-hitelezéssel – az osztrák gazdaság egy picit erősebb mint a magyar és – leálltak a bankok, figyelemmel arra, hogy komoly kockázati tényezők szerepeltek.

Még egy: a Magyar Nemzeti Bankkal kapcsolatos együttműködés ebben az időben milyen volt? Ön szerint a Nemzeti Bank tehetett volna-e valamit ezen a téren, illetve ha igen, akkor mit, vagy volt-e kísérlet erre? Mint tudjuk, volt a sáveltolás, az egy közös akciója volt 2003-ban Járai Zsigmondnak és László Csabának, ami erősen megrendítette a gazdaság hitelességét. Volt-e ilyen törekvés? Köszönöm. *(Dr. Ipkovich György visszaérkezik az ülésterembe.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen. Molnár Attila és Ipkovich képviselő úr.

DR. MOLNÁR ATTILA (Fidesz): Köszönöm szépen. Igazából az volt a benyomásom, amit Gaudi képviselőtársam elmondott, hiszen mégis csak az elmúlt 8 évnek az egyik legemblematikusabb szereplője volt miniszter úr, hol ilyen, hol olyan pozícióban. Képviselőtársaim itt nagyjából azokat a kérdéseket, amelyek az ügy szempontjából a leglényegesebbek, feltették. Én kettős azért mégis kiragadnék.

Az elnöki áttekintést szeretném itt önnek idézni, annak is a 20. oldala szól úgy, hogy miután a szűkös forintforrást elvonta az állam, a magánszférának csak a külföldi deviza maradt. Részben ön is utalt arra egyébként, hogy az eladósodás mértéke olyan volt, hogy az állam a forintforrást elvonta, engem az érdekelne, hogy miért nem figyelmeztették erre a lakosságot, hogy egyszerűen nem maradt már forintforrás a hitelezésre, és hogy miért nem történt figyelmeztetés arra, hogy egyedül a kockázatos, ámde kedvezőnek tűnő kamatban történő devizaeladósodás maradt csak a lakosoknak. Ez azt gondolom, egy fontos kérdés.

És lenne egy másik kérdésem, ami szintén az áttekintésben szerepel a 21. oldalon, igaz, hogy már nem az ön pénzügyminiszteri ideje alatt, hogy 2005. december 21-én Gyurcsány Ferenc miniszterelnök úr válaszolt egy levélre, amelyben azt feszegette, hogy a költségvetés egyensúlyát veszélyezteti a túlzott devizahitelezés. Tette-e ön esetleg a miniszterelnök irányába, a kormány irányába, az Országgyűlés irányába vagy bármilyen más szerv irányába olyan észrevételt, hogy a költségvetés stabilitását veszélyeztetheti a túlzott devizahitelezés? Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ipkovich képviselő úr!

DR. IPKOVICH GYÖRGY (MSZP): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Miniszter Úr! Az a kérdésem lenne, hogy emlékszik-e arra, hogy az ön miniszterségének megszűnésekor hány forint volt egy frank. Ez az első kérdésem.

A második, hogy történtek-e számítások arra nézve, hogy ez a bizonyos devizakockázat-tűrőhatár mekkora volt. Egész pontosan úgy értem én, hogy mi az a forint-frank árfolyam-különbözet vagy -érték, aminél még nem fordul át veszteségbe, pontosan, amíg még jobb a devizakölcsön, mint a forint hitel. Tehát történtek-e magyarul erre nézve valamiféle számítások?

ELNÖK: Köszönöm szépen. Öné a szó, Lenhardt úr.

DR. LENHARDT BALÁZS (Jobbik): Nagyon röviden csak egy témára szeretnék kitérni, hogy ugye az egész előadásnak ez volt a kulcsmomentuma, amit Molnár Attila képviselőtársam is említett, hogy miért nem forintforráshoz nyúltak a bankok, és miért jött képbe egyáltalán a deviza. Azt kell mondjam, hogyha megvizsgálánk ezt a kérdést az alapjaiban, akkor nem biztos, hogy ez így megállná a helyét. Tehát én határozottan azt állítom, hogy nem igaz, hogy ne lehetett volna megoldani a forintforrást is. A betétállományok a 2000-es évek első felében nem voltak alacsonyok, az anyabankok, akiknek a Magyarországon működő kereskedelmi bankok szinte korlátlan mennyiségben talicskázták ki innen Magyarországról a profitot, meg tudták volna oldani, hogy elegendő forrással látják el a leányvállalataikat. Az MNB pedig biztosítani tudja az átváltást forintra. És ugye itt megint egy misét megérne az MNB szerepe. Nagyon káros volt, mindig is az a jegybanki alapkamat magas tartása, ami nyilván lökte a devizaforrás felé, a nem létező devizaforrás felé, itt megerősítem Gaudi Tamás képviselőtársam szavait, de mert olyan információk is vannak, hogy igazából az MNB forrásokat biztosított a kereskedelmi bankok részére, még hozzá forintforrásokat, amit forintban helyeztek ki, csak elszámolási egységként használták az úgynevezett svájci frank alapot, és erre hivatkozással húzzák le most a hetedik bőrt is a szerencsétlen adósokról. Tehát én ezt megkérdőjelezem, és cáfolnám is, hogy ne lett volna forintforrás, és ne lehetett volna ebből megoldani a hitelezést.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Akkor a kérdésekre kérem a választ.

Dr. Draskovics Tibor válasza

DR. DRASKOVICS TIBOR volt pénzügyminiszter: Köszönöm, elnök úr. Ha megengedik, megpróbálom tematikusan összerendezni, amennyire így hirtelen tudom, a kérdéseket. Kezdve ezzel: „mekkorának látszott a probléma, amikor én funkcióban voltam, és erre ki hogyan hívta fel a figyelmet, és hogyan reagáltunk?“, ez sok kérdésben – érhető módon egyébként – előjött.

Gaudi-Nagy Tamás képviselő úr idézte a PSZÁF jelentését. 2004 végén a lakáshitel-állományból, ha jól emlékszem az idézetre, tíz százalék volt devizahitel. Ez nem tűnt olyan problémának, ami azonnali vagy drasztikus beavatkozást igényel. Ez a kiindulópontom. Miközben látszott, hogy van egy gyors emelkedés, lényegében nulla bázisról emelkedett gyorsan, tehát nem egy magas szintről emelkedett még magasabbra. A trendet persze érzékeltük, ezért hangzottak el nyilatkozatok, ezért vezettük be a kockázatfeltáró nyilatkozatot, ezért módosítottuk a thm-szabályokat, hogy a fogyasztókat próbáljuk jobban orientálni a kockázatok felismerésében, meg a különböző termékek egymáshoz viszonyításában. Abban az időszakban, amikor én funkcióban voltam, se a Nemzeti Banktól, se külföldi intézményektől, Európai Unió, EIB, IMF, hasonlók, emlékezetem szerint nem érkezett erre vonatkozó jelzés vagy figyelemfelhívás vagy segélykiáltás. Azt kell mondanom,

senki nem érzékelte, hogy ebből mekkora probléma lesz 3-4-5 esztendő elmúltával, és nem is csak önmagában, hanem, ha jön egy válság, ha elmozdulnak az árfolyamok, ha lemennek az ingatlanárak. Mert körülbelül ez együtt állította elő a jelenlegi problémát.

Ami azt a kérdést illeti, hogy a PSZÁF megtett-e mindent, én ezt egy picit hadd szélesítsem ki. Visszatekintve, amikor látjuk ennek a folyamatnak a negatív következményeit, a pozitív következmények mellett, teszem hozzá, nagyon könnyű azt mondani, hogyha akkor okosabbak lettünk volna, akkor nem állt volna elő ez a helyzet. Ez biztosan így van. Ha akkor megtiltjuk a devizahitelezést, és nem akarjuk, hogy a költségvetés elszálljon, ezzel lényegében leállítjuk a lakásépítést, és a lakáspiacot megbénítjuk, mert az embereknek nincs pénzük új lakást vásárolni. Ma nem kéne szembenéznünk ezzel a problémával, és egymillió ember, család nem lenne jobb lakáskörülmények között. Ezt kell a mérleg két serpenyőjébe tenni.

Hogy lehetett volna, és ezt utóbb látjuk, szofisztikált módszerekkel a hitelfelvevőknek azt a körét, és ezt persze nagyon nehéz kiszárazni, akik jobban eladósodtak, magyarán több hitelt vettek fel, mintegy válság mellett, az ő törlesztési képességük ezt megengedte volna, kérdezem képviselő úrtól, de bármely Nobel-díjastól: meg lehetett volna-e mondani, hol van ez a mérték? Ilyen-olyan, senki által előre nem látott válság esetén hogy változnak majd a jövedelmek?

Köszönöm képviselő úr elismerő szavait. Csak azzal tudom egyébként viszonzni, hogy miután több albizottságban volt módunk találkozni, képviselő úr érdeklődése és felkészültsége közel olyan széles körű mint az enyém (*Közbeszólás: Mint a Nobel-díjasoké.*). De én nem láttam, és azt hiszem, senki sem látta. És hogy a beavatkozások mennyire vezetnek, vagy nem vezetnek eredményre? Rendre előjön a román meg a lengyel példa. Romániában tettek intézkedéseket, és lényegében az összes lakossági hitelben belül ugyanakkora a devizahitelek aránya. Lengyelországban volt egy árfolyamsokk, tettek bizonyos intézkedéseket, és ott is nagyon jelentős. Az összes lakossági hitelnek közel 40 százaléka devizahitel. A különbségek a számokból abból adódnak egyébként, hogy már az aránya a lakás- és egyéb hitelekben a devizának meg a többi tényezőnek különböző országokban.

Na most, ami azt a kérdést illeti, hogy a bankok miért lobbiztak. Van egy rossz hírem, legalábbis, ami az én hivatali időmet illeti, a bankok nálam sose jártak azért, hogy a devizahitelezést az állam segítse. Azért igen, hogy állítsuk vissza azt az ajándékot, amit az Orbán-kormánytól kaptak a másfél százalékos folyósítási jutalékért. Azért lobbiztak, szerettek volna. Természetesen nem kapták meg, hanem kaptak szerény mértékű bankadót, mert teljesen indokolatlan lett volna annak a mértéknek a visszaállítása. De vagy nem volt az az összeesküvés, amire a képviselő úr gondol, vagy abban az időben még ez nem bontakozott képviselő a maga teljességében.

Ami azt a kérdést illeti, hogy a PSZÁF erkölcsileg összeomlott-e. Én nem gondolom, hogy ez történt volna. A Kulcsár-ügy, ami egyébként egy bank nagyon jelentős problémája, és persze az érintettek számára sok kárral járt, az nem a PSZÁF problémája volt, és nem is indokolta volna a PSZÁF erkölcsi összeomlását, tehát én nem gondolom, hogy ennek bármi összefüggése lett volna.

Több kérdésben előjött a lakásépítés kedvező költségvetési hatásai, annak a számszerűsítése. Próbáltam a bevezetőben utalni, de röviden újra összefoglalom. Nem az a kérdés, hogy van-e a lakásépítésnek kedvező költségvetési hatása. Naná! Hozzáteszem: nem ezért fontos a lakásépítés, hanem, hogy az emberek tudjanak tisztességes lakáskörülmények között élni. Ez egy kedvező mellékhatása. Persze, hogy van! A probléma az, hogy valaki 15 millió forintért épít egy lakást, abból egyszer van – hasból mondok egy számot – hárommillió forint költségvetési bevétel, és hogyha fenntartjuk azt a lakástámogatási rendszert, akkor 15 éven keresztül a költségvetés kifizet mondjuk egymillió forintot azzal a lakással kapcsolatban

kamattámogatásra, meg adókedvezményre. Itt van egyszeri hárommilliónk, ott van 15 év alatt 15 millió kiadásunk. Ezért nem tud megtérülni. Van ennek pozitív hatása, csak ez definíciószerűen töredéke annak, ami az adófizetők számára egy ilyen lakástámogatási rendszerterhet jelent.

Az MNB-vel való együttműködés, az MNB szerepe. Mindenki, aki figyelemmel kísérte, és gondolom, a jelenlévő képviselők mind ilyenek, a jegybank és a kormány közötti együttműködést, az mint ahogy ma is, az én hivatali időmben is, vitáktól és ellentmondásoktól terhes volt. Járai elnök úrral nagyon sok vitánk volt, miközben egyébként folyamatos személyes kommunikációban is voltunk, rendre találkoztunk, sokszor részt vettem a Monetáris Tanács ülésén, ami egyébként a törvény szerint a pénzügyminiszternek joga.

A viták alapvetően arról szóltak, hogy a monetáris politikának mennyire szabad megszorító jellegűnek lenni, magyarul mennyire kell magas alapkamatot és ezen keresztül nagyon erős forintot fenntartani. Nekem az volt az álláspontom, hogy egyszerre kell a költségvetésben lehetőség szerint szigorú politikát folytatni, és ehhez képest a jegybanknak meg kell próbálni viszonylag a költségvetés-politika által lehetővé tett mértékben lazítani, mert különben a kettős szorítás a gazdasági növekedésre nagyon károsan hat. Hát elég arra utalni, hogy az erős forint tette tönkre abban az időszakban lényegében a teljes magyar bőr-, textil- és más könnyűipari ágazatokat, akik ezen keresztül elvesztették minden életlehetőségüket, de hát másoknak is nagy problémát okozott az erős forint.

A vita erről szólt. Ez a devizahitelezési probléma egyszerűen azért, mert akkor nem látszott ilyennek, és nemcsak én nem láttam, a papírok szerint a jegybank sem látta, a Járai úrral való sok-sok beszélgetésünkben – emlékezetem szerint – egyszer sem jött elő ez a probléma. Úgy visszatekintőleg többször beszélgettünk a 2001-es, 2002-es döntésekről, amiket az Orbán-kormány hozott. Én egyébként ajánlanám a bizottságnak, hogy pusztán érdeklődés végett kérje be azokat a hatástanulmányokat és stresszteszteket, amik 2002 márciusában, az első választási forduló előtt két héttel készültek, amikor az Orbán-kormány a használt lakásokra kiterjesztette a kamattámogatási rendszert, mert az volt, tisztelt képviselők, az eredendő bűn. Az lendítette meg úgy a költségvetési kiadásokat, az tette lehetővé a befektetési célú hitelfelvételt, hogy utóbb aztán beavatkozni kellett.

Mindnyájan tudjuk, hogy két héttel a választások előtt valószínűleg nem sok és mély elemzés készült arról, hogy vajon ennek milyenek lesznek mondjuk, 15 éves időhorizonton a következményei.

Miért nem hívtuk fel a lakosság figyelmét arra, hogy kevés a forintforrás? Valóban kevés volt-e a forintforrás? Így hangzott el a két kérdés. Én azt hiszem, hogy arról a magyar lakossággal beszélgetni, hogy a bankok hitelbetét-mutatója hogyan alakul, az nyilván egy nem nagy eredményre vezető beszélgetés. Lenhardt képviselő úrnak mondom, hát elég elővenni a nemzeti banki statisztikákat, hogy a magyar bankrendszer egészében kevesebb volt a betét mint a nyújtott hitel, lényegesen kevesebb volt, egy-két bank esetében volt csak fordított az arány. A különbséget csak külföldről lehetett finanszírozni, a jegybank nem tud forintot csinálni, tudna, de isten ments, hogy tegye, mert akkor inflációt csinálna természetesen.

Szóval erről nem lehetett beszélgetni, arról kellett - tettünk is rá kísérletet -, hogy a költségvetési hiányt csökkenteni kell, mert ha a költségvetési hiányt csökkentjük, akkor természetesen csökken a költségvetés hiteléhsége, akkor több forintforrás marad a lakosság és a vállalatok hitelezésére. Magam egyébként, ez fellelhető a dokumentumokból, komoly erőfeszítéseket, egy részét sikerrel, egy másik részét kudarccal tettem azért, hogy a költségvetési hiányt csökkentsük. 2004-ben csináltam egy több mint egy százalékos évközi kiadáscsökkentést épp azért, hogy kordában lehessen tartani ezeket a folyamatokat. De hát emlékszünk, hogy miféle politikai légkörben zajlottak ezek a kiadáscsökkentési lépések, és hát az ellenzék nem segítette a kormányt abban, hogy felelős költségvetési politikát tudjon folytatni, amire egyébként akkor is szükség volt, most is szükség van természetesen.

Több összefüggésben előjött, és megmondom őszintén, én ezt az összefüggést nem értem, a költségvetési kiadások és a devizahitelezés között. Erre utal az elnöki összefoglaló, és itt egy idézet is elhangzott ezzel kapcsolatban. Én megmondom őszintén, ennek a közvetlen összefüggését nem látom. Attól, hogy nő a devizahitelezés, attól a költségvetés nem kerül közvetlenül jobb vagy rosszabb helyzetbe, hogyha valaki a devizahitelezés következtében – idézőjelben mondom – csődbe jut, akár család, akár bank, akár más, ennek lehetnek a költségvetésre nézve persze negatív következményei.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mennyi volt a svájcifrank-árfolyam, amikor én hivatalban voltam meg utána, természetesen nem tudok pontos adatot, de szerintem olyan 150-160 forint környékén lehetett. Ez a 240 forintos euró időszak, ehhez körülbelül ez a svájci frank tartott. Érdekesebb az a kérdés, amit a képviselő úr feltett, hogy milyen frankárfolyam mellett egyenlítik ki egymást, mert ha jól értem, erre vonatkozott a kérdés, a kamatkülönbözet nyeresége az árfolyamból adódó veszteséggel mikor kerül pariba. Ez nyilván annak a függvénye, hogy ki mikor vette fel és milyen árfolyamon, és mennyi ideig élvezte ezt. Szerintem nem tévedünk nagyot, ha 20-25 forintnyi árfolyam-elmozdulást, ha valaki három éven keresztül élvezni tudta a kamatnyereséget, akkor még a kamatnyereség kompenzál. Persze nyilván az is kérdés, hogy mennyi ideig áll fenn ez az árfolyam. Még 15 évig vagy két esztendeig? Sikerül-e olyan gazdaságpolitikát folytatni, ami megerősíti az ország iránti bizalmat, és erősíti a forintot egy ésszerű mértékig, és akkor a dolog ki tud egyenlítődni.

Egy kérdés, ez a reklámozás, és ennek a környéke. Biztosan másképp látjuk a világot, képviselő úr, ezzel szerintem semmi baj nincsen. Aki el akar adni valamit, az természetesen ezt a fogyasztók tudomására szeretné hozni. Ez már a szocializmusban is így volt, nemcsak a piacgazdaságban. Kérdés az, hogy vannak-e szabályok, amik tisztességes reklámozásra kényszerítik. Én úgy gondolom, hogy azzal kapcsolatban sok aggály, hogy a bankok nem mondtak volna igazat a reklámaikban, nem vetődött fel. Ha lett volna ilyen, akkor például a Versenyhivatal, amelyiknek erre hatásköre van, kellett volna, hogy lépjen. Ami pénzügyminiszteri hatáskör, és én büszke vagyok, mert ebben két lépésben is volt szerepem, egyrészt még a '94-98-as ciklusban én vezettem be a teljes hiteldíj, meg az egységes betétikamat-mutatót azért, hogy a pénzügyi termékek összehasonlíthatók legyenek, és 2004-ben ezért módosítottuk a thm-et, kiegészítve annak vetítési alapján a konverziós díjjal azért, hogy ez korrekt tájékoztatást legyen képes adni. Én nem tudok arról, hogy bankok tömegesen, lehet, hogy egy előfordult, de hogy tömegesen ne tettek volna ennek eleget, hogy tudniillik fel kell tüntetni a thm-et, vagy hogy rosszul, pláne tisztességtelenül számolták volna a thm-et. Tehát úgy gondolom, hogy a probléma nem ott van, hogy van-e reklámtilalom. Jogászok között mondhatom, még Európában az sem teljesen elfogadott, hogy az ügyvédek nem reklámozhatják a saját tevékenységüket, pedig az aztán egy egészen sajátos tevékenység. Még a gyógyszerreklámok is csak bizonyos körben tiltottak, tehát a dolgot nem itt kellett vagy lehetett volna megfogni. Ilyen tilalomról egyébként nemzetközileg sem tudok. Ez a fogyasztókat inkább károsan érintette volna, mint kedvezően.

Ha valamit kihagytam volna, akkor természetesen készséggel pótolom.

ELNÖK: Köszönjük. Most a véleménykört fogom megnyitni. Nagyon röviden, arra kérem a képviselőket, hogy még tudjunk lehetőséget adni Veres képviselő úrnak is. Átadnám az elnöklést, én kezdeném a véleménykörben, nagyon röviden.

(Az ülés vezetését dr. Vas Imre alelnök veszi át.)

ELNÖK: Köszönöm. Az ülés vezetését átveszem, és megadom a szót Papcsák elnök úrnak.

Észrevételek

DR. PAPCSÁK FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Valóban másképpen gondoljuk berendezni ezt a világot. Ez az az időszak, valljuk be, amely a szabad piac mindenhatóságának az időszaka, és ezt nyilván Veres képviselő úrnak is szánom, bár még nem tudjuk, hogy mit fog mondani, de mindenképpen fontos azt megjegyezni, hogy nem egyedül voltak kormányon, hiszen ez egy koalíciós kormány volt, és itt visszatérnék az ön példájára, hogyha 15 millió forintos az a lakás, akkor azt a hárommilliót egy erős kormányzati kontroll mellett, és ez volt az Orbán-kormányok a kurzuspolitikája, hogy egy erős középosztály és egy erős középosztálybeli rendszerhez igazítottan egy olyan kormányzati politikát valósítson meg, amelyben a lakásépítési programok a kormányzat kiemelt programjai, és nem a szabad piacra bízza a lakáspiac koordinálását, és itt én azt gondolom, hogy az a bevétel, az a hárommillió, és béke poraira a Szabad Demokraták Szövetségének, de az SZDSZ vitte a gazdasági tárcát akkor, és abból a hárommillió forintból, ami egy egységnyi 15 milliós lakásból bevételként származott a magyar állam számára, plusz a foglalkoztatási ága ennek a kérdésnek és a forgalmi jutalékok kérdése illeték és egyéb bevételek ágán, a lakásépítéseknek egy nagyon jelentős bevétele származott az államtól. És ezt olyan gazdaságfejlesztési programokba kellett volna forgatni, amelyből békésen és biztonságosan kitermelhetővé váltak volna, ugye ez volt a mi vízióink és programunk, és ez eléggé sikerült is, hiszen a kormányzást, azért ne felejtjük el, 2002-ben többlettel adtuk át, 360 milliárd forint volt, amely a száznapos program után egy magas jövedelemkiáramlással lényegében eltűnt a költségvetési rendszerből. A szabad piac mindenhatóságára hívnám fel a figyelmet. Én a problémát itt látom. Amikor a bankok szabadon tehettek azt, amit akartak, és a fogyasztókra rá lettek szabadítva, és az úgynevezett kormányzati kontroll megszűnt ebben a kérdésben.

Ha megnézzük egyébként az elnöki áttekintésnek a 11. oldalán a lakásépítéseknek a számát, a lakásépítési engedélyeknek a számát, ott az látszik, hogy 2004-ig, 2005-ig lényegében kitarzott a lakásépítési kedv, bumm, és utána egy kivarást lehet tapasztalni 2008-ig, majd egy drasztikus csökkenést. Tehát az emberek bizakodóak voltak, csak azt lehetett érezni, hogy a szabad piacon felvett devizahiteleket a családok már nem bírták, nem volt meg a kormányzati kontrollt és nem volt meg az a kormányzati szándék kurzuspolitika szintjén, hogy védjék az embereket. Ez mutatja egyébként a 2003-as, 2004-es korrekció és a lakástámogatás rendszere. Az önök kurzuspolitikájának az volt a fő eleme, hogy a szociálisan rászoruló irányába vitték el a kedvezményeket, hogy őket is bevonni, amit önmagában véve szándékként rendben lévőnek tartok, csak az ő fizetőképességük és a fizetési készségük azért egészen eltérő, mondjuk egy középosztálybeli családtól. Tehát a problémát én ebben érzékelem, hogy egy erős kormányzati szerepnek kellett volna megmaradni, és a lakásépítést erős kormányzati kontroll alatt tartani és a hitelezési gyakorlatot is. Röviden így foglalnám össze az én véleményemet az ön által elmondottakról.

ELNÖK: Visszaadom az ülés vezetését elnök úrnak, és én is szót kérek.

(Az ülés vezetését dr. Papcsák Ferenc elnök veszi vissza.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Gaudi-Nagy Tamás, utána Steiner Pál.

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Draskovics miniszter úr értékelésével, illetve álláspontjával kapcsolatban a következők fogalmazódtak meg bennem: én megint Ausztria példáját hoznám elő, ahol határozottan megállt ez a devizahitelezési gyakorlat egy pár év után, plusz egy olyan állami szabályozás történt, és szerintem ez a legfőbb felelőssége, ez tulajdonképpen az összes korábbi kormányzatra igaz, hogy nem írták elő a bankoknak azt, hogy devizahitelek esetében olyan

biztosítási terméket is tegyenek bele a csomagba, ami az árfolyamkockázatokat keretek között tartja. Tehát az a kérdés, hogy miért nem írtak elő ilyen árfolyamkockázatot kizáró biztosítási termék beépítését a hitelcsomagba. Ha egyébként volt ilyen esetleg, akkor meg miért a lakosságnak kell megfizetnie most tulajdonképpen az árfolyamkockázatból fakadó többletköltségeket?

Itt mindjárt azt szeretném helyreigazítani miniszter úr mondandójában, ugye elmondta, hogy tulajdonképpen aki korábban felvett hitelt, az elég jól járt, mert azért jó ideig nyertese volt a kedvező árfolyamnak. Ez valójában nem igaz, itt szakértői intést kaptam erre, hogy ezt mondjam el. Nem én vagyok feltétlenül magamtól ilyen okos. Tehát egyszerűen arról van szó, hogy az árfolyamkockázat nemcsak a havi törlesztésben jelentkezik, hanem a felvett tőkében is. Tehát, hogyha 30 százalékkal nő a törlesztőrészlet, akkor a teljes adósságállomány is nő 30 százalékkal, és ezt nem számoltatták ki vagy el az ügyfelekkel. Magyarul nem járt jól az, aki eddig keveset fizetett, ez az álláspontom.

Azt szeretném még elmondani, hogy bővös számként említette miniszter úr azt, hogy egymillió család jutott kedvezőbb lakhatási körülmények közé, és hogy tulajdonképpen a lakásépítéseket ez mennyire megpörgette, felpörgette, az egész hitelezési gyakorlat, ami korábban indult, meg átalakított formában. De tulajdonképpen itt az a megállapításom, hogy alapvetően a szabad felhasználású hitelek környékén van a gond igazán. Tehát nem a lakásépítési vagy lakásszerzési célú hiteleknél, hanem ahol az ingatlan csak pusztán fedezet. És itt kell át lépni arra a gondolatkörre, hogy azt sem vizsgálták szerintem kellő súllyal a kormányzatok, illetve a felügyelet, hogy a hitelminősítés-, adóskockázat-vizsgálat során a bankok a fokozódó versenyben folyamatosan lazították a hitelkockázati szempontjaikat, tehát a konzervatív vizsgálati szempontok helyett egyre liberálisabb vizsgálati szempontokat helyeztek előtérbe. Egyszerűen a jövedelemképesség egyre jobban háttérbe szorult. Ez abból a tévhitből fakadt, hogy a PSZÁF is még ebben a hitben volt sok-sok évig, hogy mivel ez ingatlanfedezetű hitel, ezért nagy baj nem lehet, ha megdőlés van, akkor a fedezet, a lakás megoldja az ügyet. De valójában nincs így. A Jobbik ezért is nyújtott be többek között ilyen módosító javaslatot, hogy legalább ott álljon már meg a dolog, hogyha valaki elveszti a lakását emiatt az egész drámai történet miatt, akkor utána már ne üldözzék egy életen át a törlesztéssel. De sajnos itt az a helyzet, hogy még ezen túl is tartanak a behajtások most már a nagy számú, 90 napon túli lejárt tartozások miatt.

Végül, de nem utolsó sorban azt szeretném mondani, hogy szerintem az az alapvető probléma, hogy az egész problémagerjesztésnek a legfontosabb része, hogy „a devizahitelezés a gyenge gazdaság miatti kényszervállalkozások és abba befolyó szabad felhasználású svájci frank alapú hitelekkel nőtt meg”, és hogy ezt nem lakásvásárlásokra költötte a lakosság. Tehát az elmúlt húsz év keserve, várakozásai, reményei éltek az emberekben, hogy a kockázatot nem ismerték, és egyszerűen alapvetően vállalkozásokra fordították vagy felélték. Tehát rövid távon tervezett a lakosság is, de nem segítettek neki abban, hogy vigyázzon, mert ebből nagyon nagy baj lehet. Tehát nem szabadott volna ezt a svájcifrank-hitelt engedni, a bank nagyon jól tudta, hogy mit vállal, a bank nagyon jól tudta, hogy ez egy jó üzlet volt, mert rendkívül alacsony kamattal tudta felvenni a devizaalapot, és aztán egyes számítások szerint 120-szoros profitot realizált ezen. De a lényeg az, hogy tudnia kellett volna a kormánynak is ezt.

És itt a kulcsmondat az, erre utalt miniszter úr, hogy az ellenzéknek nem lett volna nyilván egy hálás feladat úgymond tiltakozni az ellen, hogy ne menjen ez a nyakló nélküli hitelfolyamat. Hát igenis, sokkal kényelmesebb volt a lakosság körében ezt a látszólagos átmeneti jólétet fenntartani, tulajdonképpen nem volt egyetlen egy korábbi kormánynak sem érdeke az, hogy úgymond népszerűtlen intézkedéssel, de a lakosság érdekében korlátozza, zabolázza meg a bankok hitelezési gyakorlatát, és ez vezetett a mai drámai helyzethez, álláspontom szerint. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Vas Imre!

DR. VAS IMRE (Fidesz): Köszönöm szépen. Tudom, hogy Draskovics úr csak úgy említette ezt a hárommillió forintot, mint ami a 15 milliós lakásból, ami saccolása szerint az állami bevétel lehet, azért én úgy gondolom, hogy jóval több, mert egy 15 milliós lakásnak, ha jól emlékszem - akkor 25 százalékos áfa volt - csak az áfabevétele hárommillió forint, és akkor még nem beszéltünk az ott dolgozóknak meg az építőanyagot előállítóknak a személyi jövedelemadójáról, járulékaikról és egyébekről.

A reklámozással kapcsolatban nem önmagában a reklámozást kifogásoltam, hanem az agresszív reklámozást. Azt természetesen én is tudom, hogyha valaki el szeretne adni valamit, az reklámoz, sőt azt se mondom, hogy egyébként nem kell hitelt felvenni, csak ezt az állami szabályozó eszközökkel, úgy gondolom, hogy megfelelő keretek között kellett volna tartani, és nem a piac mindenhatóságában bízni. Tehát itt kifejezetten a szabályozott – kétszer aláhúzva – piaci viszonyokat gondolnám érvényesíteni, vagy gondoltam volna, és jelenleg is, de itt a szabályozás hiányát látom, ami persze, én nem vitatom, hogy mondjuk nem tartották be esetleg a bankok tömegesen az akkori szabályokat, én inkább azt hiányolom, hogy nem voltak olyan szabályok, amivel igenis ezt az általam agresszívnek vélt reklámozási tevékenységet kicsit korlátok között lehetett volna tartani. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Steiner Pál!

DR. STEINER PÁL (MSZP): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Miniszter Urak! Tisztelt Bizottság!

Azzal szeretném kezdeni, hogy amikor ez a bizottság létrejött, vegyes érzelmekkel viszonyultam a bizottság létrejöttéhez és várható munkájához, mert arra gondoltam, hogy ennek a kérdésnek a kezelésére szerintem nem az Alkotmányügyi bizottság az illetékes.

Annyiban szeretném módosítani a véleményemet, hogy ha már a kormányzati többség úgy döntött, hogy ez az albizottság létrejött, akkor jó volt, hogy László és Draskovics miniszter úr elmondta a véleményét. Jó, hogy Oszkó miniszter úr megírta a véleményét, és elképzelhető, hogy én nem tudom még meghallgatni Veres miniszter úr véleményét, de nagyon jól ismerem egyébként (*Derültség.*) az ő véleményét. Hiszen nem most találkoztunk először, de biztos vagyok benne, hogy meg fogja erősíteni azt a tendenciát, ami itt ezekben a miniszteri tájékoztatókban világossá vált.

Az vált világossá, hogy egy, a szocialista-szabaddemokrata kormányt megelőző kormány konkrét szándékát és intézkedéseit követően egyrészt volt egy hitelpolitikai és belpolitikai helyzet, amelynek az volt a lényege, hogy ezt a lakástámogatási rendszert a szocialista-szabaddemokrata kormány fenntartsa-e, milyen módon tartsa fenn, és hogyan kezelje. Ugyanis ezt a rendszert ez a kormány kapta, és ezért lenne az első javaslatom az, hogy Varga Mihály miniszter urat feltétlenül hallgassa meg a bizottság, hiszen Varga Mihály miniszter úrtól vette át László Csaba miniszter úr a feladatot, és az egész kérdéskört.

Szeretném emlékeztetni a tisztelt bizottságot, a jelen lévő kormánytagokat is és mindenkit, aki jelen van, hogy amikor a választási kampányban, 2002-ben volt az az Orbán-Medgyessy vita, akkor Orbán miniszterelnök úr nagyon pozitívan és nagy büszkeséggel emlékezett meg erről a lakástámogatási rendszerről, és ebben a vitában a későbbi miniszterelnök, Medgyessy Péter pedig úgy reagált, hogy ezt a lakástámogatási rendszert fenntarthatónak ítéli meg, és folytatni kívánja a kormány. Tehát nem arról van szó, hogy ez egy szocialista-szabaddemokrata orákulum, amit itt időnként elképesztő kontextusokban tetszenek ostorozni, hanem arról van szó, hogy a szocialista-szabaddemokrata kormány átvett egy Fidesz-kormányzati tevékenységet és hagyományt, majd szembenézett ennek a

rendszernek a problémáival, a finanszírozási gondokkal, a nemzetközi pénzügyi helyzetből következő problémákkal, és megpróbálta azt úgy kezelni, hogy egyfelől az ország pénzügyi stabilitása se károsodjék, másfelől azt a széles kört, aki ezeket a hiteleket igénybe vette, és új lakásokhoz jutott, és sorolhatnám tovább az előnyeit. Azoknak is az érdekeit megfelelőképpen szolgálja. Ezért azt gondolom, hogy a bizottságnak nagyon pozitív kezdeményezése lenne, hogyha elismerné, hogy itt semmiféle felelősség megállapítását, főleg jogi értelemben nem lehet megállapítani. És nagyon fontos lenne, hogy ezt folyamatában tekintse át. Ezt azért vetem fel, mert súlyos kompetenciazavart érzékelek a bizottság munkájában, és a miniszter urak beszámolója erre tökéletesen rávilágított. Azok az érvek és ellenérvek, amelyek itt elhangzottak, azok egyébként, ha a gazdaságpolitikai vetületeit nézem, akkor az Országgyűlés államháztartási vagy gazdasági bizottságában kellene hogy megtárgyalásra kerüljenek, ennek az albizottságnak a Papsák elnök úr által kiadott feladatterv alapján egészen más lenne a feladata, amelynek a céljával én abszolút nem értek egyet. De világosan megállapítható, hogy ez a bizottság a jelenlegi beszámolók alapján nem tud semmiféle olyan felelősséget megállapítani, amelyre ezt az albizottságot létrehozták.

A következő probléma pedig az, hogy a bizottság működésében is problémákat látok. Én a Hárszabály szerint nem tudom értelmezni ezt az elnöki áttekintést, mint műfajt, mert vagy az albizottság megfelelő szakmai segítségét kapva itt bizottsági előterjesztést megtárgyal, amelyet jegyeznek az előkészítők, vagy pedig az elnöki áttekintést úgy tudom kezelni, mint Papsák elnök úrnak egyfajta hozzászólását, írásos hozzászólását a jelenlegi vitához. Akkor viszont, ha ez így van, megállapítható, hogy az albizottság előtt nem fekszik olyan anyag, amelyet vitaanyagként lehetne tekinteni.

A harmadik kérdés pedig az, hogy azt pedig különösen álságosnak látom, hogy az elemzéseket kérik számon a jelen lévő fideszes képviselők, hogy mit és hogyan elemeztek. Egyrészt a beszámolókból elhangzott, hogy nagyon komoly elemzések, vizsgálatok, nagyon komoly döntések születettek, másfelől meg a jelenlegi parlamenti gyakorlatban 200-300 szakaszos jogszabályokat, például médiatörvényt vagy más törvényt terjesztenek be, adórendszer teljes módosítását, a jövedéki rendszer teljes módosítását terjeszti be a jelenlegi kormánytöbbség egyéni képviselői indítványként, és akkor nem követelik az elemzéseket, a scenáriót, amit a Gaudi képviselő úr stressz tűrő scenáriónak nevez, ha jól emlékszem a kifejezésre.

Tehát összességében vagy azt elismeri az albizottság, hogy a miniszter urak és a minisztériumok és a korábbi pénzügyminiszter meghallgatása is izgalmas lenne, Varga Mihály miniszter úr meghallgatása, így lehetne egészében kezelni az ügyet, vagy azt elismerjük itt az albizottságban, hogy a pénzügyi, gazdasági problémák és az ország lakosságának életszínvonal-problémái együtt kezelve is próbálták a lehető legjobbat kihozni ebből a rendkívül nehéz helyzetből, vagy pedig azt kell mondjam, hogy ez az albizottság teljes kompetenciazavarban van.

Végül utoljára egy picit megjegyzést, mert Vas Imre képviselőtársam most már folyamatosan jön vissza erre a reklámterületre, hogy hogyan kellett volna a kormánynak beavatkozni az úgynevezett agresszív reklámokba.

Nem tudom, hogy hatályban van-e még, amikor én jogelméleti tanulmányokat folytattam, akkor még hatályban volt az 1875-ös kereskedelmi törvény, a szédelgő feldicsérésről. Ez jelen pillanatban is, az elmúlt 200 évben az egyetlen szabály, amelyet lehet alkotni a reklámok tekintetében, mert én nem is nagyon értem, hogy mi az, hogy agresszív reklám, és egyébként hogy a fenébe tudna ebbe a kormány beleavatkozni, hogy ne legyen agresszív. Én például megmondom, képviselő úr, rendkívül agresszívnek tartom a Potemix reklámgyakorlatát, és hiányolom, hogy a kormány nem avatkozik ebbe bele, hogy ne legyen ilyen agresszív. Tehát elnézést kérek, hogy egy picit humort csináltam belőle, de azért olyan dolgokat mégse tessenek már feltenni kérdésként, ami – őszintén szólva – a humor

kategóriája, miközben itt nagyon fontos kérdésekről lehetett volna szó, de ennek a bizottság nem tud megfelelni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen a hozzászólását. Az ügyrendi indítványával összefüggésben azt tudom mondani, hogy az egyebek napirendi pontban fogjuk a következő ülés előkészítését előirányozni, azzal a meghagyással, hogy most a Házzabálynak megfelelően meghallgatások vannak soron. Hozzászólásként értékeltük az ön megnyilatkozásait, és most a meghallgatások során összegzés és zárásként visszaadnám a szót pénzügyminiszter úrnak.

Dr. Draskovics Tibor összegzése

DR. DRASKOVICS TIBOR volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Nagyon rövid tudok lenni, mert valóban az értékrendünkben és a világlátásunkban meglévő különbségeket nem érdemes nagyon taglalni. Azonban, amikor ennek a konkrétumairól beszélünk, mégis csak egy-két dologra vissza kell térni. Ismeretem szerint a 2202-es kormányváltást követően egyetlen olyan intézkedés sem történt, amely a képviselő úr által említett állami kontrollt csökkentette volna. Ilyen nem történt. Olyan viszont történt, az én kezdeményezésemre, az én hivatali időmben, ami előírta, hogy a bankoknak, ha állami támogatással folyósítanak hitelt, akkor legalább az építési költség 70 százalékára számlát kell kérniük. Mert ez a módja annak, hogy azok a bevételek, amikre egyébként valamennyien ácsingózunk, tudniillik ha lakásépítés van, akkor a költségvetésnek legyen bevétele, azok a bevételek be is folynak, mert egyébként jól tudjuk, hogy az építőipar nem teljesen az adók és közterhek befizetéséről volt híres. Szóval, miközben van közöttünk egy filozófiai különbség arról, hogy az állam mire képes és mire nem, Potemix-szel vagy anélkül, én úgy gondolom, hogy senki sem volt, én biztos nem, a szabad piacnak minden korlátozás nélkül híve, nem történt semmiféle lazítás az állami szabályozásban, más volt a lépések csomagolása, és ami még fontosabb, más volt a lépések célja. Igen, az volt a cél, hogy azok a szerényebb jövedelmű családalapító vagy arra készülő fiatalok és családok is lakáshoz jussanak, és az állami támogatást elsősorban nekik akartuk adni. Képviselő úr sem vitatta ennek a helyességét, ha jól értettem, de ha korlátozottak a források, akkor én a mai napig úgy gondolom, azoknak kell adni, akiknek kevesebb van, hogy ők is elfogadható életkörülmények közé kerüljenek, és nem azoknak, akik egyébként ezt már maguknak meg tudnák teremteni, vagy képesek akár még egy lépést is ezen túl megtenni.

Persze, ha sok a forrás, akkor lehet ebben nagyvonalúbban gazdálkodni. Szóval semmi olyan lépés nem történt, ami az állami kontrollt csökkentette volna, ellenkezőleg: lásd thm, lásd kockázatfeltáró nyilatkozat, lásd 70 százalékos számlabemutatói kötelezettség.

Gaudi képviselő úr felvetett két dolgot: az egyik, nagyon halkán mondom, a körmére kéne nézni a szakértőknek, akik azt mondják, hogy a törlesztőrészlet meg a tőke két különböző dolog. Akkor válik ez szét, hogyha valaki csak kamatot fizet. De ez általában nem így van. Vagy legfeljebb a futamidő első egy-két évében, ha olyan megállapodást kötött a bankkal. Egyébként a törlesztőrészlet a dolog természeténél fogva a tőkét is törleszti meg a kamatot is, ennek az aránya egyébként annuitás szabályainak megfelelően változik, magyarul az, hogy az árfolyam miatt átértékelődik a teljes tartozás, az megjelenik automatikusan és azonnal a törlesztőrészletben, de ez egy mellékes kérdés.

Ami fontosabb: mi van azokkal, akik nem lakásra vették fel? A probléma persze látszólag ugyanolyan, mégis más – gondolom, ez volt a képviselő úrnak is a megfontolása -, mert aki lakásra vette fel, az hozzájutott valami többhöz, jobbhöz, szemben azokkal, akik mondjuk fogyasztásra költötték. Az egyik nemzeti banki tanulmányban van egy nagyon érdekes megállapítás. A Nemzeti Bank 2005-ben azt mutatja ki, hogy az Orbán-kormány által bevezetett támogatási rendszerben a használt lakásra felvett hitelek 30 százaléka valójában fogyasztási hitel. És arra ment el. Ezt csak azért érdekes szóba hozni, mert a szándék

nyilvánvalóan nem ez volt, hát persze, hogy nem, de még egy olyan nagyon szigorúan kontrollált, mint ahogy elnök úr is emlegette, rendszer is, a dolog természeténél fogva mindenfajta, idézőjelben mondom, visszaélést, mert nem jogi természetű visszaélés, hanem a szándéktól eltérő felhasználást tett lehetővé. Devizahitelezés esetében is így van. És van, aki vett egy fröccsöntő gépet a vállalkozásába, szabad felhasználású devizahitelből, és akkor, ha jól döntött, lehet, hogy már régen kitermelte ennek a törlesztését, és lehet, hogy valaki sonkára költötte, és most lényegesen nagyobb baj van. Az emberek magatartását – és ez közöttünk az alapvető felfogásbeli különbség – állami eszközökkel csak nagyon mérsékelten lehet befolyásolni. Lehet dolgokat tiltani, de azt, hogy amit szabad, azzal az emberek hogyan és mint járnak el, az az ő motivációjuk által meghatározott, és ebbe borzasztó nehéz beavatkozni. Megtapasztaltuk abban a rendszerváltás előtti rendszerben, és olyan szép volt az elmélet, hogy ülnek a Tervhivatalban, és kiszámolják, hogy hány szög kell és hány kalapács és hány deszka, és az istennek se stimmel soha. Jól tudjuk, képviselő úr személyesen kevésbé tudja, de a többiek azért tudják: nem lehet, nem lehet egy központból kitervelni, meghatározni, eldönteni. Nem működik! Vannak, akik elvakultan hisznek a szabad piacban. Én nem tartozom közéjük. Vannak, akik elvakultan hisznek az államban, szerintem ők is tévednek, közéjük sem tartozom. Értelmes arányokat kell kialakítani. A versenyt ott és úgy kell szabályozni, hogy az ne vezessen se makrogazdasági instabilitáshoz, se egyes fogyasztók rossz helyzetbe kerüléséhez. Pláne fogyasztók széles körét érintően. Ma persze mindenki előtt világos, de ehhez nem kell nagy fantázia, Amerikától Budapestig vagy még valószínűleg, innen keletebbre is, hogy a pénzügyi közvetítő rendszer egészében szigorúbb szabályozásra lett volna szükség, és akkor nem történik meg sok minden, ami egyébként a válságból létrejött.

Nagyon érdekes megnézni, a figyelmükbe ajánlom: 2004-ben, ez nem ma volt és nem Magyarországon, az amerikai FED egyik elnöke, egyik vezetője, az egyik regionális, tudják, ez egy ilyen regionális felépítésű szervezet, írt az akkori elnöknek egy levelet, figyelmeztetve a másodlagos jelzálogpiaci kötvények és az ezzel kapcsolatos buborék kialakulásának veszélyeire, az élet messzemenően őt igazolta egyébként. És azzal zárja a levelét, hogy igen, de ha ezt nem csinálnánk, akkor mindazok a jótékony következmények, amik egyébként a magasan pörgő lakásépítésből bekövetkeztek, azok nem következnének be. Tehát összességében ő megérti, mondja, hogy az elnök nem kezdeményezett ezen a fronton változást. Nem akarom azt mondani, hogy ő ezt jól ítélte meg 2004-ben. Ha látta volna ezt a válságot, biztos másként mondja. Csak nem lehet az adott körülményektől, az akkor előrelátható kockázatoktól és eredményektől függetlenül megítélni visszamenőleg a történeteket, pláne olyan illúziókban ringatni magunkat, hogy felpörgő lakásépítést és ennek összes kedvező hatását fenn tudjuk tartani úgy, hogy nem teszünk bele költségvetési pénzt, mert az fenntarthatatlan, és nem engedjük a devizahitelezést, mert annak komoly kockázatainak vannak. Akkor miből lesz az az egyébként nagyon szükséges lakásépítés?

Na, ezzel a dilemmával kellett küszködni, kell egyébként ma is, azt hiszem, küszködni. Ma ugye a másik felét látjuk, nincs lakásépítés. És a kormány nagyon helyesen elkezd a problémával foglalkozni, és hozzá vissza a szocpolt és a megelőlegezést, amit '98-ban nem tett meg, mert meg akarja oldani ezt a problémát. Én csak azt kívánom, hogy jobban találja meg most már a tapasztalatok birtokában az egyensúlyt a különböző szabályozási elemek között, és hogyha egy értelmes vita folyik erről a dolgról, akkor ez ebben a munkában segíthet. Ha ezzel hozzá tudtam járulni, akkor egyébként örülök. *(Dr. Gaudi-Nagy Tamás: Árfolyam-biztosítási kockázat.)*

Ja, bocsánat, igen. Voltak ilyen termékek a piacon, néhány bank, az OTP is, ha jól emlékszem, kijött ilyen árfolyam-biztosítási termékkel, ezeket senki sem tiltotta, igaz, nem is tette kötelezővé, és nem voltak versenyképesek, mert jelentősen megdrágították. Ez világos, a biztosításnak ára *(Dr. Gaudi-Nagy Tamás: Ezt kell kötelezővé tenni!)* van, a kockázatot

valakinek meg kell fizetnie, akkor a biztosítási díjban kell előre megfizetni. Ausztria példája azért nem jó, képviselő úr, mert olyan kicsi volt Ausztriában az eurókamatok és a svájcifrankkamatok közötti különbség, hogy nagyon sokat nem vesztek a hitelfelvevők azzal, hogyha elvették a kedvüket a svájci frankban való hitelnyújtástól, illetve hitelfelvételtől. Nálunk nagyon nagy volt ez a kamatkülönbség, ezért volt sokkal erősebb a motiváció mint Ausztriában, de látjuk, a térség minden országában, ahol jelentős volt a kamatkülönbség, nagyjából ugyanaz a folyamat ment végbe.

Meg lehetett volna állítani a devizahitelezést? Persze. De akkor megállítottuk volna a lakáspiacot és a lakásépítést is. Ez az igazi dilemma. És akkor vannak az összes politikai konzekvenciák, amire képviselő úr utalt, hogy egy kormánynak mi mindent kell mérlegelni.

Dr. Veres János volt pénzügyminiszter expozéja

ELNÖK: Köszönjük szépen az összefoglalást, és nagyon szépen köszönjük, hogy az albizottságunk rendelkezésére állt.

Most áttérnénk Veres János pénzügyminiszter úr meghallgatására. Arra kérem képviselő urat, hogy öt-tíz percen belül, nagyon sokat hallottunk a kérdéssel, és hasonló metodika mentén mennék végig. Az ön időszakának a legfontosabb elemeit, ha kiemelné... Köszönöm szépen.

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Köszönöm a szót. Tisztelt Albizottság! Miután volt módomban nemcsak a mai meghívót elolvasni, hanem korábban a Költségvetési bizottság albizottságában az adósságállománnyal kapcsolatos végiggondolásokat megtenni és ott elmondani, elolvasva ezt a bizonyos áttekintést, nekem van egy olyan érzésem, hogy majdnem mindegy, hogy mit gondolunk erről korábbi miniszterek. Hiszen már van egy olyan megírt indoklás, amely mögé lesz majd téve, hogy egyébként mi lesz a javaslata az albizottságnak büntetésként. *(Derültség.)* Igen, Papcsák úr, tekintettel arra, hogy ez egy tendenciózus anyag, nyilvánvalóan ön olyan szakértők felhasználásával írta ezt az anyagot, akik úgy látják a világot, ahogy ön látja a világot, itt elhangzott többször már, hogy más a világvélemény. Azért én három olyan körülményre szeretném felhívni a figyelmet, ami ebből az áttekintésből nem derül ki és én lényeginek tartom.

Az első: ez az áttekintés semmilyen módon nem foglalkozik azzal a periódussal, azokkal a jogszabályi körülményekkel, amelyek 2002 előtt születtek. Itt utalt rá mind a két miniszter, hogy mi történt 2001-ben, hogyan indult el a devizahitelezés Magyarországon egyáltalán, de nem foglalkozik azzal sem, hogy 2001-től 2007-ig volt jegybanki gyakorlat mit eredményezett ebben a kérdéskörben.

Ugye egy nagyon egyoldalú megközelítés van ebben az anyagban arra vonatkozóan, hogy a költségvetés túlzott költsége milyen eredményt is hozott ebben a periódusban, ugyanakkor semmilyen módon nem emlékezik meg arról ez az előterjesztés, pedig szerintem szakmailag kifejezetten releváns lenne, politikailag pedig két hét óta még inkább releváns, hogy az akkori jegybanki politika hogyan és mint tartotta túlzottan sokáig túlzottan magas a kamatokat, elszívva ezzel a megtakarítás jelentős részét. Azaz a magyar bankokban lévő megtakarítás döntő részben a jegybankban pihent, nagyon magas kamaton. Draskovics úr utalt rá, hogy 2004-ben még ráadásul megváltoztatták a kamatfeltételeket is, a pénzbetevők előnyére, azaz aki betétet helyezett el, sokkal magasabb kamatot kaphatott rá. Lényegében tehát a jegybanki politikának ezt a fajta viselkedését nem tekintik az anyag sehol sem relevánsnak, érdemben ezzel ne foglalkozik. Ezt azért tartom fontosnak, és két hét óta még inkább fontosabb, mert a Magyar Nemzeti Bank felügyelő bizottságának elnöki minőségében Járai Zsigmond a jegybank múlt évi beszámolójának parlamenti költségvetési bizottsági tárgyalásán számon kérte a jelenlegi jegybanki vezetésen, hogy nem támogatja kellő mértékben a kormány gazdaságpolitikáját.

Tehát nem más mint Járai Zsigmond kérte számon, nem más mint a jelenlegi jegybanki vezetésén, és azért tartottam ezt fontosnak itt megjegyezni, mert akkor ez számtalanszor elhangzott. Nem kormánytagtól, de politikusoktól elhangzott ez a fajta számonkérés. Akkor ezt Járai úr hangosan visszautasította. Járai úr mindig azt mondta, hogy ez beavatkozás, számára nem fogadható. Ebben a periódusban Magyarországon alapvetően a költségvetés finanszírozási ügyeit meghatározta ez a fajta jegybanki viselkedés, de ezt témakört is döntő mértékben befolyásolta, hiszen az történt, hogy Magyarországon nem nagyon volt olyan forint szabadkerete a bankoknak, amelyet hitelezésre fordítottak volna, hiszen a jegybankba betenni a pénzt stabil, biztonságos, magas hozamot biztosító cselekedet volt, ebből következően máshonnan szerzett forrásból biztosítottak hitelezésre pénzt a bankok, akár lakossági, akár vállalkozói hitelezésről beszélünk.

Tehát úgy gondolom, ez a jelentés mindenképpen kéne hogy foglalkozzon azzal a kérdéskörrel, hogy milyen is volt a jegybanki politika hatása erre a témakörre.

A második pont: ezt a többiek kifejtették részletesen, Oszkó úr is írja, én csak óvatosan jegyzem meg, hogy természetesen nem lett volna fenntartható ez a fajta 2001-ben, 2002-ben kialakított kamattámogatási rendszer, és hogy mennyire nem lett volna fenntartható, azt az a grafikon mutatja leginkább, amelyre itt már többen hivatkoztak, ez a bizonyos, 12. oldalon lévő „lakástámogatások alakulására” vonatkozó grafikon. Ez teljesen nyilvánvalóan olyan trendet követ, amely fenntarthatatlan éveket eredményezett volna.

Ezzel kapcsolatban egy számszerű közlést is szeretnék röviden tenni, ez pedig arra vonatkozik, hogy a lakástámogatásoknak a költségvetésen belüli nagysága, illetve súlya hogyan is alakult az egyes években. 2001-től 2010-ig tartó periódusban, milliárd forintot és GDP-százalékot fogok mondani. 2001-ben 60 milliárd 0,39 százalék, 2002-ben 72 milliárd 0,4 százalék, 2003-ben 137 milliárd 0,73 százalék, 2004-ben 204 milliárd 0,98 százalék, 2005-ben 232 milliárd 1,06 százalék, 2006-ban 224 milliárd 0,94 százalék, 2007-ben 228 milliárd 0,9 százalék, 2008-ban 186 milliárd 0,69 százalék, 2009-ben 199 milliárd 0,76 százalék és 2010-ben 147 milliárd 0,54 százalék.

Itt már elhangzott, hogy az akkori beavatkozások semmilyen módon nem voltak visszaható hatályúak. Azaz szerzett jogot nem érintő beavatkozások voltak. Aki tehát megszerezte akár a 30 millió forintos értékű lakáshitelére az akkori támogatásokat, azt nem lehetett csorbítani, előre menően lehetett. Itt nem hangzott el, de szeretném mondani, hogy még egy óriási negatívuma volt annak a rendszernek, hogy nemcsak a lakásra volt megszerezhető, hanem lakásokra volt megszerezhető ez a bizonyos kedvezmény. Azaz mindannyian ismerünk több olyan személyt, akik nemcsak egy lakással rendelkezvén, hanem a második vagy adott esetben a harmadik lakásra felvett hitel esetén is érvényesíteni tudták ezt a bizonyos kedvezményt. Ami megint csak a dolog igazságtalan voltát igazolta.

A második dolog, amit szeretnék megemlíteni, az az, hogy ami miatt nem tartom ezt a jelentést reálisnak és korrektnek, ez a következő: semmilyen módon nem foglalkozik azzal, hogy mikor, mikortól kezdve és minek hatására vált igazán kockázatosná a devizahitelezés a lakosság számára. És azért szeretnék ismertetni egy olyan trendsort, amely meggyőződésem szerint fontos a dolog megítéléséhez.

ELNÖK: Megszakíthatom? Csak egy pillanatra. Ez csak egy vitaanyag, fontos volt, az ellenzék kérte is, hogy '98-tól napjainkig tekintsük át a folyamatot. Ez egy szubjektív értékítéleteket is tartalmazó vitaanyag, de nem tekinthető a bizottság elfogadott álláspontjának.

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Én remélem, hogy a végső jelentésben nem ez fog szerepelni, hanem reális fog szerepelni, de miután a Költségvetési bizottság adott albizottsága semmilyen módon nem vette figyelembe sem László Csaba, sem Draskovics

Tibor, sem Veres János megjegyzéseit, előadott tényállításait, hanem egy, a valóságtól teljesen elrugaskodott záró anyagot terjesztett a bizottság elé, ezért azt tudom mondani, hogy van alapom feltételezni, hogy nem lesz figyelembe véve az állításunk, de azért én elmondom.

Tehát van olyan előzmény, ahol ...

ELNÖK: Az egy másik bizottság. Ez az Alkotmányügyi bizottság albizottsága.

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Az is egy fideszes többségi, fideszes elnök által vezetett bizottság, ezt tudom erre válaszolni.

ELNÖK: Akkor arra kérem a volt miniszter urat, képviselő urat, hogy bízson a bizottság elnökében, hogy korrekt, tiszta és minden résztvevő által elmondott észrevételt figyelembe fogunk venni a jelentés megszövegezésénél, és remélem, hogy egy nagyon élénk vita fogja kialakítani a végső jelentést.

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Ezt majd akkor fogom tudni megítélni, hogy így van-e, hogy ha látom a végső jelentést, és figyelembe vannak véve ezek a tendenciák, amikről mi is beszélünk.

A svájci frank árfolyama Magyarországon 2002 és 2010 között mégpedig a két kormányperiódusában átlagosan ebben a periódusban a következőképpen alakult: 165,88 forint volt a svájci frank átlagárfolyama havi átlagszámítást figyelembe véve. Két olyan periódus volt ebben a nyolc évben, úgy gondolom, egy picivel hosszabb mint nyolc évben, amikor a svájci frank árfolyama a 200 forintot elérte vagy azt meghaladta. Az első ilyen periódus volt, amikor is a válság leginkább pénzügyi hatásaiban érintette Magyarországot. Ez a 2009 február és március, amikor 200,26, illetve 202,12 forint volt. Ezt követően visszaerősödött a forint, és a svájci frank árfolyam ezt követően volt 194, 178, 176. Tehát egy ilyen szintre erősödött vissza. 200 forint fölé az árfolyam tartósan 2010 júniusától került. 204-gyel, 210-zel, 209-cel, 215-tel, 203-mal, 205-tel, 216-tal, 215-tel, 209-cel, 210-zel, 204-gyel, 212-vel, 220-szal, 227-tel, 243-mal és 237-tel zárva a havi átlagokat.

Amikor arról beszélnek néhányan, leginkább politikusok, hogy vajon korábban miért nem volt másfajta intézkedés, akkor erre az a válasz, hogy addig, ameddig az árfolyam meglehetősen stabilan egy adott árfolyamcentrum környékén mozgott, és érdemben ettől nem tért el, ugye Draskovics miniszter úr itt válaszolt egy kérdésre a tekintetben, hogy körülbelül mekkora az az ingadozás, amely ingadozás a kedvező kamatkülönbség okán egyébként versenyképes ingadozást jelent. Ez még végig bent volt ebben a sávban, ebben a periódusban, azaz nem volt olyan veszélyhelyzet, amilyen kialakult múlt év júniusától kezdődően, amikor tartósan 200 forint fölötti árfolyam alakult ki.

Én most nem kívánok abba belemenni, hogy mi volt ennek az oka, hiszen van egy kormányzati ok, van egy politikusi fecsegési ok, és nem van egy nemzetközi ok, nevezetesen a svájci frank és az euróárfolyamnak az alakulása is benne volt. A három együttesen eredményezte ezt a forint-svájcifrank-árfolyamot ebben a periódusban.

Ha megengedik, akkor harmadikként, amire szeretnék utalni a jelentés kapcsán, az az, hogy önök itt hivatkoznak különböző intézmények figyelemfelhívásaira. Nagyon fontos, hogy egyetlen egy figyelemfelhívás nem terjed ki a devizahitelezésnek arra a kockázatára, amellyel most foglalkozunk. A devizahitelezés rendszerszerű kockázatára utaltak korábbi években különböző megjegyzések, akár jegybanki, akár más megjegyzések. A bankok kockázatvállalására utaltak ilyen jellegű felhívások. Egyetlen egy felhívás nem utalt arra, hogy a devizahitelezésnek ezt a típusú kockázatát, amiről most szó van, tartósan magas svájcifrank-árfolyam miatt, kellene kezelni intézkedésekkel. Nem is tudtak citálni olyan intézkedési javaslatot, ami erre vonatkozott volna, mert nem volt ilyen. Hogy mennyire nem

volt ilyen, ha visszaemlékeznek, 2008 őszén, amikor a világban kialakult válság hatására Magyarország nemzetközi intézményekhez fordult, akkor egy nagyon komoly szakértőkből álló delegáció volt itt Magyarországon, az Európai Unió nyolc fős delegációja és az IMF több fős delegációja járt itt Magyarországon, akkor ők egy megállapodást készítettek elő. Ez a megállapodás nyilvános. A nyilvános megállapodást akkor elmondtuk. Ebben, ha visszaemlékeznek, két dolog volt az, amelyre az adott szakértők felhívták a figyelmet. És amelyhez kötötték az akkori pénz felhasználását.

Az első az, hogy Magyarország finanszírozási céljaira használható a pénz, hiszen abban a periódusban senki nem tudott felvenni a szabad piacon kötvénykibocsátással pénzt. Németország sem tudott felvenni egészen 2009 februárjáig a szabad piacon forrást, hiszen nem adott senki a másoknak, olyan bizalmatlanság volt a pénzpiacon.

De a másik, amire ők azt mondták, hogy fordítani kell, ez a magyar tulajdonú bankok tőkeerősítésére. Nem tettek ilyen javaslatot, hogy a devizahiteleknek a kiváltására kellene fordítani abból a forrásból bármikor összeget. Ezt meg azért említem, mert ha valakik, akkor ezek a szereplők mint az Európai Unió, mint az IMF részéről Magyarországon járt szereplők, meglehetősen sok országból, meglehetősen sok tapasztalattal rendelkező szakemberek voltak, és közülük senki nem volt az, aki ebben a kérdésben ebbe az irányba tett volna indítványt.

És miután itt a kérdések között volt olyan, ami engem is érintő kérdés volt, ezért szeretnék még röviden három dologra kitérni. Az első: mint ahogyan itt már Draskovics Tibor utalt rá, László Csaba utalt rá, én is szeretnék rá utalni, hogy a kormányzat részéről ebben a periódusban többféle intézkedés és figyelemfelhívás volt arra, hogy a devizahitelezés érdemi kockázattal jár. Attól kezdődően, hogy ez a bizonyos törvénymódosítás megtörtént, amikortól kezdve alá kellett a bankokban írni a hitelfelvevőknek azt a papírt, hogy igen, megértette, tudja a devizahittel kapcsolatos kockázatot, attól kezdődően mind a Pénzügyminisztérium, mint pedig a PSZÁF honlapján folyamatosan kint volt az a figyelmeztetés, ami a devizahiteleknek az árfolyamkockázatára történő utalásra vonatkozott. Én miniszterként évente több alkalommal utaltam ilyen jellegű kockázatokra, nyilván a megszólalásaimban, volt, amikor sajtótájékoztatón, volt amikor egyéb rendezvényeken mondtam ezt a bizonyos kockázatot.

A második dolog, hogy nem valós az állítása ennek az előterjesztésnek sem, ami azt mondja, hogy nem volt érdemi intézkedés. Egyrészt már hallottunk intézkedésekről, én most kettőről szeretnék úgy említést tenni, amely a teljesség igénye nélkül a rendelkezésre álló rövid időn belül, és ugye nekem nincs hozzáférem a volt Pénzügyminisztérium információs bázisához, tehát a szűk lehetőségeket figyelembe véve ezek elérhetőek voltak számomra, két olyan dolog, ami ebben a témában releváns. Az egyik 2008. február 15-én a Magyar Nemzeti Bank elnöke, valamint a PSZÁF felügyelő tanácsi elnöke által kiadott közös ajánlás a devizahitelezés rendszerszintű kockázatairól, valamint ezen kockázatok prudens felméréséhez és kezeléséhez kapcsolódó intézményi és fogyasztóvédelmi követelményekről. Ennek egyetlen egy pontját szeretném csak megemlíteni. Azt mondja: az ügylek körültekintő minősítése az alábbi négy követelmény együttes teljesítését teszi szükségessé. Első: a jövedelemnek kell elsődlegesen biztosítani az adósság visszafizetését, ezért kizárólag olyan jövedelem vehető figyelembe a hitelbírálat során, amelyet az ügyfél megfelelő dokumentumokkal (jövedelemkimutatás, adóhatósági igazolás, s a többi) alá tud támasztani. Ez egy 2008. február 15-i, és 2008-ban szintén, annak is a novemberében pedig, amire itt nem szívesen emlékeznek vissza, úgy látom, a jelenlegi – úgy fogalmazok – kormánypárti képviselők, de úgy tűnik nekem, hogy Balázs sem szívesen emlékszik erre vissza, de mégis csak egy tényközlés, 2008. november 6-án létrejött a megállapodás a kereskedelmi bankokkal a devizahiteles lakossági ügyfelek védelmében. Ez a megállapodás a következő főbb pontokat tartalmazta.

A törlesztési idő hosszabbítása külön díj felszámítása nélkül. Deviza alapú kölcsön forint alapúvá tétele az ügyfél kérésére. Tehát, ha az ügyfél kéri, átváltható a deviza alapú kölcsön forint alapú kölcsönre. Ha az adós váratlan olyan helyzetbe kerül, elveszti munkahelyét, kérésére sor kerülhet egyedi alapon a törlesztés átmeneti könnyítésére. Az előtörlesztés lehetőségének írásba foglalására került ekkor sor. Ekkor is felhívtuk a lakosság figyelmét arra, hogy a devizahitelezés kockázata jelentős. Ekkor Magyarországon már látható volt, hogy lesznek olyan ágazatok, amelyek a nemzetközi pénzügyi válság hatására átmeneti vagy hosszabb időszakra tevékenységüket korlátozzák vagy felfüggesztik, az autóipari cégeknél már akkor érzékelhető volt, elektronikai cégeknél már érzékelhető volt, hogy ilyen probléma van. Magyarországon a kereskedelmi bankok közül akkor kilenc, később még továbbiak írták alá ezt a megállapodást. Tehát Magyarországon történt intézkedés annak biztosítására, hogy az ilyen jellegű kölcsönöket felvevő lakosságnak legyen lehetősége, mozgásteret arra, hogy változtatni tudjon a helyzetén.

És akkor még egy idézet: „Magyarországon az emberek úgy érzik, és ez nyilván kifejeződik a választás eredményében is, hogy a dolgok jól mennek, a kormány azt mondja, hogy nem lesz itt nagyon baj, lehet is hinni már a miniszterelnöknek, hát akkor érdemes felvenni fogyasztói hiteleket. És nagyon sok mindent hitelre vásárolnak meg, ráadásul gyakran devizahitelre vásárolják meg, ami érzékeny dolog, mert össze van kötve a forinttal, és hogyha a forint erős, akkor a devizahitelt könnyen lehet törleszteni, ha a forint meg gyengül, akkor 8-10 ezer forinttal is megnőhet a törlesztőrészlet. Ez igaz a lakásokra, de most már a tartós fogyasztási cikkekre is. Eléggé el vagyunk adósodva, de ez a magyar emberek döntése volt, tehát ezt nem kell a kormány nyakába varrni. Ez a magyar családok egyfajta életstratégiájából következik.” Az idézet 2006 választási kampányában a Napkeltében hangzott el Orbán Viktortól. Úgy gondolom tehát, hogy ha szakmai alapon akarjuk megnézni azt a folyamatot, amely mögöttünk van, akkor ezeket a tényeket érdemes figyelembe venni, ezekkel érdemes kiegészíteni azt a jelentéstervezetet pontosabban, ugye itt a címe az, hogy Áttekintés, tehát azt az áttekintést, ami előttünk van, és meg vagyok arról győződve, hogy téves mindaz a feltételezés, amely itt ebben a bizonyos meghívóban szerepel. Hiszen a meghívóban az szerepel, hogy az albizottság célja tisztázni, hogy kit milyen személyes felelősség terhel, esetlegesen kit terhel büntető jogi, polgárjogi, hangsúlyozom, nem polgári jogi szerepel benne, és ez elnök úrra nézve egy meglehetősen kellemetlen hiba, munkajogi, illetve politikai felelősség. Az akkori pénzügyminisztériumi vezetés, a PSZÁF és más, döntési pozícióban lévő személyek mit tettek vagy mi az, amit elmulasztottak annak érdekében, hogy megvédjék az embereket. Köszönöm szépen. Ennyi lett volna a szóbeli mondanivalóm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdést intéznék, átadnám az elnöklést alelnök úrnak.

(Az elnöklést dr. Vas Imre alelnök veszi át.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Az ülés vezetését átveszem, és megadom elnök úrnak a szót.

DR. PAPCSÁK FERENC (Fidesz): Nagyon szépen köszönöm a lehetőséget. Engedje meg a képviselő úr, hogy én is hadd idézzek, ön is sokat idézett. Van egy levél, amikor ön már pénzügyminiszter, 2005. december 21-én azt írja az akkori kormányfő, Gyurcsány Ferenc, hogy „Köszönöm a javaslatát, valóban a lakáshitelek kamattámogatása nagy terhet jelent a költségvetésnek, de nem tenne jót, ha a lakossági szektor devizában történő eladósodása megugrana. Egyrészt a devizahitel felvétele lényegesen több kockázattal és extraköltségekkel jár, ami az alacsony kamatokban nem tükröződik. A devizahitelnél számolni kell az adott devizakamat változásával vagy az árfolyamkockázattal. Például a forint

árfolyamának 10 forintos gyengülése 5-6 százalékkal növelné a törlesztőrészletet. Amennyiben a hitelfelvevőnek forintban van szüksége a hitelösszegre, számolni kell a deviza vételi és eladási árfolyama közötti különbséggel is, ez körülbelül 3 százalék, és ezen felül jelentkezhetnek egyéb költségek is mint például konverziós díj vagy a devizahiteleknél a bankok magasabb kamatrést határoznak meg, s a többi, másrészt azért sem célunk, hogy a devizában történő eladósodást segítsük, mert ez az ország működésének finanszírozását veszélyeztetné. A mindenkori kormánynak a pénzügypolitikában az egyensúly fenntartását kell elsődlegesen biztosítania. A forint árfolyamánál szintén a nemzetgazdaság egészét kell figyelembe venni, és e szerint kell a pénzügyi kormányzatnak a politikáját kialakítania. Üdvözlettel, Gyurcsány Ferenc”.

Azért érdekes ez az idézet, mert ön volt a pénzügyminiszter, nem tudom, beszéltek-e egymással akkoriban, és a pénzügypolitikában, abban az esetben, hogyha tisztában volt a miniszterelnök, márpedig tisztában volt, hiszen komoly víziója volt az ország gazdaságával összefüggésben, és láthatjuk, hogy hová vezetett, akkor csak megbeszélte a pénzügyminiszterével, hogy nem szabad szabadjára engedni a szabad felhasználású devizahiteleket, a devizahiteleknek a lakások vásárlására vonatkozó formáit, és a bankokkal nem 2008-ban, hanem már talán 2005-ben le kellett volna ülni, és megállapodásra jutni, avagy a kormányzat eszközeivel, ahogy a törvényhozás eszközeivel, mondjuk úgy, hogy megakadályozni a hitelezést. Nem tudom, erről mi a véleménye a képviselő úrnak.

ELNÖK: Az ülés vezetését visszaadom az elnök úrnak, és majd én is kérnék szót.

(Az elnöklést dr. Vas Imre alelnök veszi át.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Vas Imre képviselő úr!

DR. VAS IMRE (Fidesz): Köszönöm szépen a szót. Én is hasonló kérdéseket tennék fel, egyrészt, hogy miért nem vizsgálták a kormányzat, illetve a pénzügyminiszter a bankok agresszív reklámozási gyakorlatát. Ebből következett véleményem szerint az, hogy az emberek döntő részben devizában adósodtak el, és itt a reklámozási gyakorlattal összefügg aztán az azt követően aláírt szerződés, ahol pedig a bankok rendszerint aláírták az ügyfelekkel azt, hogy őket egyébként semmi nem befolyásolta a korábban elhangzott reklámok, illetve a bank alkalmazottjainak tájékoztatásából. Ez ugye szerintem egyébként önmagában is egy ellentmondó nyilatkozat, mert jellemzően nem úgy szoktak hitelt felvenni, hogy bemegy a bankba, eléteszik a szerződéstervezetet, nyilván valamiért odament a szerződéstervezetet aláírni.

A másik, már itt képviselő úr mondta, hogy voltak figyelemfelhívások, ez engem mindenképpen megnyugtatott, mert azt hittem, hogy a Pénzügyminisztériumban a papír alapú leveleket először egy iratmegsemmisítőn keresztül viszik, mert két pénzügyminiszter is jelezte, hogy ő bizony semmilyen figyelmeztetést nem kapott, vagy esetleg az elektronikus levelek eltűnnek valahol. Tehát öntől is megkérdezném, hogy a különböző nemzetközi pénzügyi szervezetek, de egyébként a Magyar Nemzeti Bank vagy a PSZÁF jelzéseit követően a Bankszövetség vagy bármely más banki érdekképviselő vagy Magyarországon működő bank lobbizott-e azért, hogy maradjon meg a devizahitelezésnek a jelen szabályozása vagy ami akkor volt, szabályozása. És itt utalnék arra, hogy két országban is, Lengyelországban és Romániában a kormányzat komoly lépéseket vagy szigorításokat tett annak érdekében, hogy a devizahitelezés minél kisebb mértékben terjedjen el. Ugye a magyar kormány, én nem tudok róla, hogy komoly intézkedéseket tett volna, persze itt korábban két kollégája elmondta vagy hivatali elődje, hogy történtek persze, mert alá kellett írni, de mondhatom azt, hogy egyébként az ügyfelek azt is aláírták, hogy őket semmiféle reklám és

banktisztviselői nyilatkozat nem befolyásolta a szerződésben, tehát ezt mindenképpen fontosnak tartom megjegyezni. A következő kérdésem az lenne, hogy ön tud-e olyan számításokról, hogy a lakásépítésből milyen bevétele származott az államnak, illetve milyen kamattámogatás-kifizetés történt. Nyilván arról már hallottunk, hogy kamattámogatásra az állam mennyit fordított, de kifejezetten abból, hogy ezekből a lakásépítésekből milyen bevétele volt az államnak, arról még hivatali elődei pontos számot nekem nem tudtak mondani.

És azért itt ön részletezte, hogy a svájci frank árfolyama hogy alakult, de arra azért nem tért ki, hogy itt igazából nem a forint gyengült különösen az utóbbi időben, hanem a svájci frank erősödött. Ezt mutatja az is, hogy a svájci frank az euróhoz képest is jelentősen erősödött, illetve a dollárhoz, és még mondhatnék itt néhány hasonlóan nagy valutát. És megmondom őszintén, személy szerint a svájci frankban történő eladósodást azért is problémásnak tartom, mert azért az kódelhető volt, hogy az euró saccolásom szerint legalább 300 millió ember fizetőeszköze, az amerikai dollár ennél is több, a svájci frank pedig egy durván nyolcmillió ország fizetőeszköze, és ugye ezt a pénzügyi piacok sokkal könnyebben ki tudják mozdítani az egyensúlyi állapotából. Akkor is, hogyha ez a nyolcmillió ország azért egy rendkívül erős gazdaság. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nagyon rövid kérdésre Gaudi-Nagy Tamásnak adok szót, és utána a válaszokat kérném szépen.

DR. GAUDI-NAGY TAMÁS (Jobbik): Igen, szeretném miniszter úrtól azt is ugyanúgy megkérdezni, mint Draskovics miniszter úrtól, hogy nem gondolja-e, hogy egy hatékony és erős eszköz lehetett volna a mindenkori akkori kormányok kezében, akik egyáltalán a devizahitelezés felfutásával szembesültek, hogy az árfolyamkockázat biztosítását kötelezően előírták volna a hitelnyújtó bank részére. Ez tudomásom szerint egyáltalán nem növelte volna meg olyan drasztikus mértékben a bekerülési költségeket, hogy emiatt úgymond leállt volna a lakás piac, amit itt Draskovics Tibor mondott.

Másrészt meg azt kérdezném, hogy a szomszédos államok vagy egyáltalán bármely más állam szerveinek gyakorlatát vizsgálták-e a devizahittel kapcsolatban, és különös tekintettel Ausztriára, ahol hat évvel ezelőtt igenis a fogyasztóvédelem tanácsára a bankok átváltották a hitelállományukat svájci frankról euróra.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Mielőtt megadnám önnek a szót, csak a jegyzőkönyv számára: Steiner Pál Ipkovich képviselő úr, illetőleg Horváth Zsoltot Kozma Péter képviselő úr helyettesíti. Továbbra is határozatképesek vagyunk.

Öné a szó a válaszok megadására.

Dr. Veres János válaszai

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Köszönöm, elnök úr. A miniszterelnökkel beszélőviszonyban voltam, erről a levélről ugyanakkor nem beszélünk egymással. Nyilván megvolt a maga apparátusa, akivel a leveleket megfogalmazta, és ebből következően nem is kellett, hogy beszéljünk, hiszen ő volt a levél címzettje és nem én.

Ha ön azt kérdezi, hogy törvényhozási eszközök vajon miért nem merültek föl, akkor azt válaszolom, hogy senki részéről nem merült fel ilyen indítvány. Idéztem Orbán Viktort, hogy 2006-ban hogyan vélekedett erről a kérdéssel, de idézhetném bármelyik fideszes gazdaságpolitikus, akik közül senki ellenzéki időszakban sem tett indítványt arra, hogy ezt a kérdést a Magyar Országgyűlés szigorítsa meg. Tehát nem volt olyan indítvány. De továbbmegyek, nemcsak hogy az ellenzék részéről nem volt olyan indítvány, érdemben egyetlen egy nemzetközi szervezet se tett ilyen indítványt, ugyanis elég pontosak a

hivatkozások arra nézve, hogy ki mit jelzett. Ezek jelzések voltak, ezek soha nem tartalmaztak olyan indítványt, hogy ilyen vagy olyan intézkedést kellene vagy szükséges tenni ezzel a dologgal kapcsolatban.

Ma az idő múlásával sokat okosodik az ember, egyrészt tapasztaltabbá válik, másrészt más körülmények vannak, nem azok, ami akkor volt. Én ma is azt gondolom egyébként, hogy az, hogy az akkori politika rendkívül fontosnak tartotta azt, hogy olyan gazdaságpolitika folyjon, amely a forint árfolyamának a viszonylagos stabilitását képes biztosítani, arról vita volt, hogy milyen szinten legyen ez a stabilitás, hiszen az exportőrök mindig gyengébb forintot szerettek volna, a nem exportőrök pedig mást, de a viszonylagos stabilitásban nagyjából egyetértés volt, az egyébként a devizahitel-felvevőkre is igaz volt. Egy stabil, kiszámítható forintárfolyam mindenképpen segítette ezt a folyamatot. Azt tudom mondani, hogy törvényhozási eszközökre sem innen, sem onnan érkeztek kezdeményezések.

Egy dolgot tudok mondani a reklámra. Draskovics úr elmondta ezzel kapcsolatban az alapvető szabályrendszert. Magyarországon van egy reklámtörvény. Bármely piaci szereplő, azaz a reklám célzottjai is, de a konkurens is, ha bármely reklámban azt érzékeli, hogy az nincs rendben, az nem felel meg az etikus reklámozási szabályoknak, akkor megvan az eljárásrendje, hogy hová fordulhat. Egyébként a Versenyhivatal folytatott ilyen jellegű eljárásokat, ha képviselő úr visszanezi, akkor körülbelül négy évvel ezelőtt a Versenyhivatal egy nagy magyar tulajdonú bank magyarországi reklámját bírságolás tárgyává is tette. Nem emlékszem az összegre, tudom, hogy megbüntették ezt a reklámot. Nem akarom minősíteni, hogy agresszív volt vagy nem volt agresszív ez a reklám, én továbbra is azt tartom, hogy mindenkinek önálló döntése volt ebben a periódusban az, hogy milyen reklám vagy nem reklám hatására milyen szerződést írt alá vagy nem írt alá. De továbbmegyek, mert ez is ehhez kapcsolódik: nemcsak a devizahitelek visszafizetésével van Magyarországon probléma, ugye ez az albizottság ezzel foglalkozik, de a forinthitelek, a forinthiteladósok 25 százalékánál jelenik meg törlesztési probléma Magyarországon. Azaz nem az árfolyam az egyetlen egy probléma ebben az esetben, hanem sokkal inkább a jövedelemcsökkenés az igazi probléma. Sokan kerülnek olyan élethelyzetbe, munkahelyüket elveszítve vagy más miatt csökken a jövedelmük, hogy nem tudják törleszteni a hiteleket.

Nálam nem lobbizott a Bankszövetség sohasem azért, hogy a devizahitelezés maradjon változatlan feltételekkel vagy legyen kedvezőbb. Én ilyen megbeszélésen soha nem vettem részt.

Szívesen használják ezt a lengyel és román szigorítást példának, csak egyről elfeledkeznek, és ezért pontatlanok. Ki szigorított ebben a két országban? Nem a kormány. (Dr. Gaudi-Nagy Tamás: *A bankfelügyelet.*) Így van, nem a bankfelügyelet, a bank! Tehát mindkét országban a nemzeti bank szigorított. Most azt tudom mondani, hogy lehetséges, hogyha Magyarországon nem olyan a viszony a nemzeti bank akkori vezetése és a kormány között, mint amilyen, akkor hamarabb szót lehetett volna érteni ebben a kérdésben, hogy a bank ne több kamatot fizessen a betett forintra, hanem másként viszonyuljon ehhez a kérdéshez. Én nem mondom, hogy mi mondhattuk volna a banknak, hogy mit csináljon, mert nincs ehhez jogunk, a kormánynak nem volt ilyenhez joga. De egy bizonyos, hogy ahol felléptek érdemben és eredményesen, ott a jegybank lépett fel. Ez volt a meghatározó körülmény, és nem kormányfellépések következtek be ezekben az országokban. A lengyelországi speciális helyzetről talán Draskovics úr beszélt, egy korábbi árfolyamgyengülési sokk ott már a lakosságot más módon érintette. Ebből az is következik, hogy nyilvánvalóan öt év múlva Magyarországon hasonló probléma másként fog lecsapódni, ami persze a jelenlegi problémát nem kisebbítené, nehogy félreértés legyen.

Vas képviselő úrnak azt tudom mondani, hogy a lakásépítésből milyen bevételek származtak, igen, részletes számítások léteznek, a Pénzügyminisztériumban ott maradtak. Meg tudom mondani, hogy melyik főosztály melyik dolgozójának volt ez a feladata, régen ki

van rúgva a minisztériumból, takarítás volt, miután a választások után jött az új miniszter, ebből következően, hogy hol vannak ezek a számítások, ne kérdezze, mert nekem nincs hozzáférésem sajnos, de ilyen számítások készültek részletesen a minisztériumban annak idején. Ezért is volt az a szigorítás, amire Draskovics miniszter úr az imént hivatkozott. Nevezetesen, hogy az volt a tapasztalat, hogy a lakásépítési ágazatban az átlagot meghaladó mértékű a szürkegazdaság aránya. Ezért kellett ezt a bizonyos 70 százalékos arányt megkövetelni az ilyen típusú hitelfolyósító bankoktól, hogy a legális forgalomból származzon, ugyanis a lakásépítésnél kialakult egy lánc, egy zárt lánc az építőanyag-ipar, a kereskedelem, a kivitelező és végső felhasználó között, amely meghatározott árfolyamot alakított ki a szürkében is. Ezt próbáltuk ezzel a 70 százalékos aránnyal visszaszorítani, megszüntetni.

Képviselő úr, rosszul emlékszik, én három okról beszéltem, amikor azt mondtam, hogy a forint-svájci frank árfolyamváltozásában mi játszott szerepet, és harmadikként azt mondtam, hogy egyébként a svájci frank általános erősödése is szerepet játszott. A másik két okot is mondtam, és fenntartom, hogy ez a három ok volt az, ami ezt az árfolyamot eredményezte forint-svájci frank vonatkozásában a mai napra. A probléma az, hogy ez vált tartóssá. Az igazi probléma nem az, hogy elmozdul egyszer az árfolyam ilyen-olyan okból. Nézzék meg, hogy a svájci frank és az euróárfolyam lényegesen jobban visszakorrigált mára már, mint a svájci frank-forint árfolyam. Ez azt jelenti tehát, hogy a másik két ok ebben az esetben meghatározónak bizonyult, sem mint az euróhoz viszonyított árfolyama a franknak.

Egyébként abban meg nem értünk egyet, hogy kódolható volt, hogy a svájci frank árfolyama hogyan fog alakulni. Az, hogy nyolcmillió egy ország, és ha valaki tudná előre, hogy hogyan fog alakulni majd az árfolyam, akkor azt tudom mondani, hogy nagyon sok pénzt lehetne vele keresni, szerintem nem volt kódolt egyik árfolyamváltozás sem.

Az árfolyam-kockázati biztosítás mint lehetőség nyitva volt mindenkinek, kötelező előírására nem került sor Magyarországon, de ez másutt is érvényes, hogy ilyenekre nem került sor. Az ausztriai példát azért nem tartom teljesen jónak, mert két dologról elfeledkezik. Az első: amikor Ausztriában megindult a svájcifrank-hitelezés, akkor ez Ausztriának egy körülhatárolható tartományában indult meg, a Svájccal határos tartományban, akkor, amikor Ausztriában már euró volt, az euró és a svájci frank kamata közötti különbség igen csekély volt, és ebből következően, hogy úgy fogalmazzak, messze nem okozott akkora kamatnyereséget azoknak, akik ilyen jellegű hitelt vettek fel, mint azoknak, akik euróban vették fel a hitelt. Ebből következően könnyű volt ebbe az irányba terelni a hitelt felvevőket, és most nem tudok másként fogalmazni. És ez teljesen más, azt gondolom, hangsúlyozom, hogy számomra a meghatározó ebben az esetben az, amely országban hozzánk hasonló, nem eurózóna-tagországban összemérhető, az összehasonlításban hozzánk mérhető, azoknál érdemben jegybanki eszközökkel tudták befolyásolni azt, hogy hogyan alakult a devizahitel felvételének a trendje, üteme, miután megindult egy ilyen jellegű folyamat ezekben az országokban. A kockázat és a veszély világosan látható volt mindenki számára, a megfelelő figyelemfelhívások ennek megfelelően meg is történtek minden egyes alkalommal. Abban nagy vita van ma is, utólag is, hogy a szabad piacgazdaság erre érvényesített működési modelljét kell-e alkalmazni, vagy pedig az államnak kell beavatkozni mindenhová.

Csak azt tudom mondani, hogy az a beavatkozás, amely legutóbb a parlament részéről történt, annak még nem látjuk, hogy mennyi lesz a magyar költségvetésre a hatása. Azt már bizonyosan látjuk, jogászok nálam ezt pontosabban látják, hogy ezt meg fogja ítélni egy bíróság mint fizetési kötelezettséget Magyarországra. Nem lesz kicsi ez a fizetési kötelezettség. Én megkockáztatom, hogy a GDP százalékában lesz mérhető, amikor ez véget fog majd érni. Éppen azért mondom azt, hogy van függőben néhány olyan lépés, amely valakik számára akkor jónak tűnik, és a későbbiek számára ez nagyon sok pénzünkbe fog

kerülni, de valamennyi adófizetőnek kell majd fizetnie nyilvánvalóan ennek a terhet a költségvetésen keresztül. Köszönöm szépen a figyelmet.

További észrevételek

ELNÖK: Köszönjük szépen. Nagyon rövid észrevételek megtételére van még lehetőség.

DR. VAS IMRE (Fidesz): Köszönöm szépen. Ön említette, hogy Lengyelországban és Romániában a nemzeti bank tett intézkedéseket. Nem tudom, de úgy emlékszem, hogy akkoriban a Monetáris Tanácsban négy olyan tag volt az ön pénzügyminisztersége alatt, amelyet Gyurcsány Ferenc jelölésére választott meg az Országgyűlés. Tehát itt ugye a héttagú Monetáris Tanácsból, ha jól emlékszem, négy olyan tag volt, akit már Gyurcsány Ferenc javaslatára választott meg az Országgyűlés.

A másik: azt én nem állítottam, hogy ez kódolható volt, én arra próbáltam felhívni a figyelmet, lehet, hogy rosszul fogalmaztam, hogy egy motorkerékpárt sokkal könnyebb eltolni, mint egy teherautót. A svájci frank, amit kevesebb ember használ, az, hogyha valaki nekiáll, és eltolja, azt sokkal könnyebb, mint egy teherautót eltolni. Az, hogy akarja-e tolni valaki vagy nem, ez természetesen egy másik kérdés. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Utolsó hozzászólásként Ipkovich képviselő úr.

DR. IPKOVICH GYÖRGY (MSZP): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Nem kifejezett Veres János úr előadásához szólnék, úgy általában a mai nappal kapcsolatban lenne egy javaslatom, észrevételem. Amit vizsgálunk a bizottság részére szabott feladatok alapján, az ugye a 2002-2010-es időszak. Ennek az időszaknak volt egy 150 forint/frankos kezdete és volt egy 176 forint/frankos vége. Az látszik, hogy azért folyamatokat nem lehet kiragadni ilyen önkényes módon. Vannak azoknak előzményei, következményei. Én megmondom őszintén, megfogadtam magamban, hogy addig sem az eljárást, sem az eredményt nem minősítem, amíg az eljárásnak nincs vége. Adjuk meg a bizottságnak azt a bizalmat, hogy ez így van, de azt azért jeleznem kell, hogy a bizottságra, most már úgy látom, hatalmas felelősség hárul. Elmehetünk mi abba az irányba, hogy itt politikai megrendeléseknek eleget téve, különböző ilyen-olyan-amolyan felelőségeket keresünk, ez is az egyik lehetőség, de most már azt látom, hogy a bizottság által feltárt okok, illetve az az összeszedett anyag kapcsán, amit eddig a miniszterektől hallottunk, és még nem hallgattuk meg a jegybankelnököket, kellő muníció áll majd rendelkezésre javaslatvételi körben. Konkrét szakmai javaslatok megtételére. Hogy végre megnézte-e a bizottság azt az időszakot, amiből problémája lehetett egy országnak? Milyen javaslatokat tudunk a pénzügyi vezetés, a jegybank és egyebek felé, esetleg együttesen ebben a konkrét témában megfogalmazni? Ennek a mostani munkának én az igazi értelmét, megmondom őszintén, ebben látnám. Pontosan az elmondottak miatt csatlakoznék képviselőtársam javaslatához.

Miután nem önmagában keletkezett ez a rendszer, nem önmagában alakult ki ez a 2010-es állapot, én Varga miniszter úr meghallgatását legalább olyan szükségesnek tartom már csak a muníciószerezés végett is, úgyhogy én ezt javasolnám a tisztelt bizottság részére. És várnám a jegybankelnökök nyilatkozatát is. Biztos, hogy hatalmas érvanyaggal fogunk ott is gazdagodni, és én javasolnám az elnök úr részére, hogy azért próbáljunk meg majd javaslatvételi jogkörünkkel is élni akár a devizaadósok helyzetének további javítására, akár a jövőben levő monetáris szabályozás tekintetében. Én úgy gondolom, hogy ennek a mostani munkánknak ez az igazi értelme. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Öné a szó!

DR. VERES JÁNOS volt pénzügyminiszter: Köszönöm a szót. Tisztelt Albizottság! Összesen két megjegyzés. Az első: a román és lengyel hasonlatnál vizsgálni kell még egy dolgot. A lengyelben bizonytalan vagyok, a román tudom biztosan: Romániában úgy van a nemzeti bank, hogy a felügyeleti hatáskör is a bankban van. Hogy melyik minőségében intézkedett a romániai bank, azt nem tudom én most megmondani, mert nem ismerem a pontos szabályozását az ottani banktörvénynek. A Monetáris Tanácsban viszont, felhívom a képviselő figyelmét, hogy mindegy, hogy mikor lett megválasztva a monetáris tanács tagja, ő attól kezdve független. Tehát én nem tudok olyanról, hogy a mi kormányunk időszakában bármelyik tagot akár az ekkor választottat, akár az akkor választottat a kormány presszionálta volna. Én miniszterként voltam a Monetáris Tanács ülésén több alkalommal, mindegy volt, hogy mikor volt megválasztva a tanács tagja, én egyszerre, aki ott volt, annak mondtam el azt az álláspontot, amit akkor a kormány képviselőjében célszerűnek tartottam elmondani. Tehát nem tudok olyan módszerről vagy eszközről, hogy az akármikor megválasztott Monetáris Tanács tagok többségét vagy nem többségét a mi kormányunk bármilyen döntés elfogadására vagy el nem fogadására próbálta volna presszionálni. Ezt azért mondom, mert mindegy, hogy mikor lettek megválasztva, attól kezdve ők az esküjüknek kötelesek megfelelni, és én most úgy fogalmazok, hogy ismerve őket személyesen, erre ők kényesen vigyáztak is.

Mondok egy példát: az egyik Monetáris Tanács tag a Pénzügyminisztérium által szervezett rendezvényre nem vállalta el az előadói felkérést azért, mert az ő függetlenségét nem akarja egy ilyen látszattal sem hagyni kétségbe vonni. Erre nem tudok mit válaszolni. Én kértem, hogy van egy ilyen téma, ő ennek nemzetközi tekintélye, jöjjön, adjon elő, azt mondta, hogy a pénzügyminiszter által szervezett, ha a Közgazdasági Társaság vagy nem tudom én, ki hívja, az rendben van, de kormányzat őt ne hívja, pontosabban, ha hívja, nem fogadja el a meghívást az előadásra. Ennyire kényesen vigyáztak arra, hogy az ő függetlenségük kapcsán ne merüljön fel kétely senkiben sem.

Képviselő úr, én a kódolható volt kifejezést szó szerint írtam fel, azért mondtam az imént vissza. Értem, mire gondol, de ebbe azért nem akarok belemenni, mert ez egy hosszú vita lenne, hogy melyik pénzt kinek hogy sikerül eltolnia. Utalnék arra, hogy az angol fontot is sikerült egy magyar származású embernek hirtelen eltolnia egy alkalommal, és nagyon sok pénzt keresett rajta, és nagyon sokan buktak pedig mások annak idején, márpedig az nem egy nyolcmillió ember által használt pénz volt. De ebbe nem akarok belemászni, nem látom különösebb értelmét.

Egy dolgot szeretnék kérni, ha Papcsák úr komolyan gondolta, amit mondott az elején, akkor azt szeretném, hogyha az a fajta vita nem maradna ki a papírból, amely vita itt nyilvánvalóan megvan, mind a négy miniszter véleménye és ezen anyag között abban, hogy hogyan is lehet megítélni a 2002-ig kialakított lakástámogatási rendszer fenntarthatóságát, a beavatkozás költségvetési szempontból kényeszerű voltát, továbbá azt a néhány kiegészítést is szeretném, hogyha meg tudnák jeleníteni, ami arra vonatkozik, hogy nem passzív szemlélője volt az akkori kormányzat a folyamatnak, hanem a piacgazdasági körülmények közötti beavatkozási lehetőségekkel élt akkor, amikor úgy ítélte azt meg. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük, hogy megjelent a bizottság előtt. Ezt a napirendi pontot lezártnak tekinthetjük.

Egyebek

Az egyebekre térnék rá, és ebbe foglalnám bele a szocialista képviselők indukciónak, miszerint hallgassuk meg a 2002-t megelőző, utolsó pénzügyminiszter, Varga Mihály képviselő urat, államtitkár urat. Az erre vonatkozó szavazást a következő bizottsági ülés végére helyezném azért, mert a bizottságunk a 2002-2010 közötti időtartamot határozott meg

a számunkra. Hallgassuk meg a következő ülésünkön Járai Zsigmondot és Simor Andrást, és arra tennék javaslatot, hogy a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének volt és jelenlegi elnökének a meghallgatását egy külön ülésen tegyük meg. Jövő héten költségvetési vita lesz, szerdán nagybizottsági ülés van, az Alkotmányügyi bizottság ülése, tehát vélhetően csütörtökön tíz órára tudnánk ezt eszközölni, a pénteki meghívók majd pontosan meg fogják jelölni a helyszínt. Azon a bizottsági ülésen majd látjuk, hogy akkor szükséges-e a Varga Mihály meghallgatása avagy sem. Kérdezem, hogy van-e ezzel kapcsolatban észrevétel? *(Nincs jelentkező.)* Úgy látom nincs, akkor nagyon szépen köszönöm a mai figyelmüket és a bizottsági ülést berekesztettem. Köszönöm szépen.

(Az ülés befejezésének időpontja: 13 óra 28 perc)

Dr. Vas Imre
a bizottság alelnöke

Dr. Papcsák Ferenc
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Lajtai Szilvia